

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Analýza obrazu čínské rodiny v románech *Rodina a Žít!*

*Analysis of the chinese family image in novels *The Family* and *To Live**

OLOMOUC 2016 Aneta Šuránková

vedoucí práce: Mgr. Kamila Hladíková, Ph.D.

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2013/2014

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Čínská filologie (ČINF)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:
ŠURÁNKOVÁ Aneta

ADRESA
Riegrova 7, Nový Jičín

OSOBNÍ ČÍSLO
F12756

TÉMA ČESKY:

Analýza obrazu čínské rodiny v románech Rodina a Žít!

TÉMA ANGLICKY:

Analysis of the chinese family image in novels The Family and To Live

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Kamila Hladíková, Ph.D. - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cílem práce je analýza ukázek z románů Rodina a Žít!, které se zaměřují na čínskou rodinu ve 20. století. Ba Jin, který je autorem románu Rodina, popisuje příběh rodiny Gao v období Májového hnutí. Autor románu Žít!, Yu Hua, líčí osudy rodiny Xu v průběhu 40. až 70. let. V obou případech se jedná o období, ve kterých docházelo k výrazným politickým i společenským změnám, a měly zásadní dopad na čínskou tradiční rodinu. Na základě poznatků ze sekundární literatury, práce definuje změnu v obrazu rodiny z pohledu obou autorů a zaznamenává případné změny.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

HONG, Zicheng. A history of contemporary Chinese literature. Překlad Michael M Day. Leiden: Brill, 2009. Humanities in China library. ISBN 978-90-04-15754-5.
IKELS, Charlotte (ed.). Filial piety: practice and discourse in contemporary East Asia. Standford: Standford University Press, 2004. ISBN 0-8047-4791-1.
JIN, Ba. Rodina. Překlad: KRÁL, Oldřich. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. POSTON, Dudley L. The family and social change in Chinese societies. Springer Dordrecht Heidelberg New York London. 2014. ISBN 9789400774445.
VOCHALA, Jaromir. Konfucius v zrcadle sebranych vyroku. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. ISBN 9788020016959.
YU, Hua. Žít!. Překlad a doslov: MARTINCOVÁ, Petra. Praha: Verzone, 2014. 188 s. Xin; sv. 6. ISBN 978-80-87971-01-7.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

(c) IS/STAG, Portál - Podklad kvalifikační práce, F12756, 01.05.2016 22:20

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma *Analýza obrazu čínské rodiny v románech Rodina a Žít!* vypracovala samostatně, a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

.....

podpis

Anotace

Cílem práce je prostřednictvím analýzy ukázat proměnu obrazu čínské rodiny v průběhu 20. století na příkladu literárních děl dvou autorů z různých generací. Ba Jin, který je autorem románu *Rodina*, popisuje příběh rodiny Gao v období Májového hnutí. Autor románu *Žít!*, Yu Hua, líčí osudy rodiny Xu v průběhu 40. až 70. let. V obou případech se jedná o období, ve kterých docházelo k výrazným politickým i společenským změnám, a měly zásadní dopad na čínskou tradiční rodinu. Na základě poznatků ze sekundární literatury, práce definuje změnu v obrazu rodiny z pohledu obou autorů a zaznamenává případné změny.

Klíčová slova: Ba Jin, Yu Hua, román *Rodina*, román *Žít!*, analýza, čínská rodina

Děkuji vedoucí své práce Mgr. Kamile Hladíkové, Ph.D., za vstřícnost, trpělivé vedení a cenné rady při zpracování mé bakalářské diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	10
1. Zformování konfuciánské tradiční rodiny	12
1.1. Kořeny čínské tradiční rodiny.....	12
1.2. Konfucius (Kǒngzǐ, 孔子).....	13
1.3. Konfucianismus (Rúxué, 儒学).....	14
1.3.1. „Ren“ (Rén, 仁).....	15
1.3.2. Kult předků (Zǔxiān Chóngbài, 祖先崇拜).....	16
1.3.3. Synovská oddanost (Xiào, 孝).....	17
1.3.4. Patriarchát (Fùquánzhì, 父权制).....	18
1.4. Hierarchie (Děngjí Zhìdù, 等级制度).....	19
1.4.1. Vztah „vládce – poddaný“ (Jūn - Chén, 君臣).....	19
1.4.2. Vztah „otec – syn“ (Fù - Zǐ, 父子).....	20
1.4.3. Vztah „manžel – manželka“ (Fū - Fù, 夫妇).....	20
1.4.4. Vztah „starší – mladší bratr“ (Xiōng - Dì, 兄弟).....	20
1.4.5. Vtah „přítel - přítel“ (Péngyǒu, 朋友).....	21
1.5. Postavení ženy v tradiční rodině.....	21
1.6. Manželství (Jiéhūn, 结婚).....	22
1.6.1. Polygamie.....	22
1.6.2. Rozvod (Líhūn, 离婚).....	23
1.7. Svazování chodidel (Chánzú, 缠足).....	23
1.8. Konfuciánská tradiční rodina.....	24
2. Formování čínské moderní rodiny.....	25
2.1. Střet se západem.....	25
2.2. Střet generací.....	26
2.3. Vliv Komunistické strany Číny.....	27
2.4. Transformace „velké rodiny“ na „nukleární rodinu“.....	27
2.5. Zrovnoprávnění žen.....	28
2.5.1. Zákon o manželství (Hūnyīnfǎ, 婚姻法).....	29
2.6. Rodinná oddanost.....	29
2.7. Politika „jednoho dítěte“ (Jìhuà Shēngyù Zhèngcè, 计划生育政策).....	30
2.8. Moderní rodina.....	30
3. Ba Jin (Bā Jīn, 巴金).....	32
3.1. Život.....	32

3.2. Tvorba	33
4. Rodina (Jiā, 家).....	35
4.1. Politické pozadí románu <i>Rodina</i>	35
4.2. Hlavní postavy	35
4.3. Děj	36
5. Analýza románu <i>Rodina</i>.....	38
6. Yu Hua (Yú Huá, 余华).....	44
6.1. Život	44
6.2. Tvorba	45
7. Žít! (Huózhe, 活着).....	47
7.1. Politické pozadí.....	47
7.2. Hlavní postavy	48
7.3. Děj.....	48
8. Analýza románu <i>Žít!</i>	50
9. Hodnocení analýz	62
9.1. Stručné shrnutí praktické analýzy románu <i>Rodina</i>	62
9.2. Stručné shrnutí praktické analýzy románu <i>Žít!</i>	62
9.1. Celkové shrnutí	62
Závěr.....	63
Summary	65
Seznam literatury	66

Ediční poznámka

K přepisu čínských názvů a jmen je v práci použitý výhradně pinyin. Výjimkou jsou názvy měst a jména, která zachovávají český tvar slova jako např. Šanghaj, Peking, Mao Ce-tung apod. U odborných čínských názvů je v závorce připojen pinyin s tónem a zjednodušené znaky. Čínská jména skloňuji podle české gramatiky 1. pád Juehui 2. pád Juehuie. V přímých citacích v praktické části ponechávám český přepis jmen, ale v komentářích zachovávám transkripci pinyin. Přehled převodu jmen do pinyin je popsán na následující stránce.

Převod jmen románů z české transkripce (vlevo) do transkripce pinyin (vpravo)

Autoři

Pa Ěin Ba Jin

Jü Chua Yu Hua

Román *Rodina*

Rodina Kao Rodina Gao

Ěüe-sin Juexin

Ěüe-chuej Juehui

Ěüe-min Juemin

Děd Kao Děd Gao

Paní Čang Paní Zhang

Šu-čen Shuzhen

Román *Žít!*

Rodina Sü Rodina Xu

Fu-kuej Fugui

Feng-sia Fengxia

Jou-čching Youqing

Wan E-rsi Wan Erxi

Úvod

Tato práce se zabývá obrazem rodiny v literárních dílech *Rodina* a *Žít!*. Autor románu *Rodina* vyrůstal v období Májového hnutí (Wūsi Yùndòng, 五四运动), které odstartovalo 4. května 1919. Elita intelektuálů se snažila o prosazení reformních názorů po kulturní, společenské a politické stránce. To se dotklo zejména mladých členů tradiční konfuciánské rodiny, kteří začali usilovat o odklon od konfuciánské morálky.

Autor románu *Žít!* vyrůstal v období Kulturní revoluce (Wénhuà Dà Géming, 文化大革命), která probíhala od roku 1966 až do roku 1976. Hlavním cílem revoluce bylo definitivně odstranit starou kulturu, tradice a konfuciánství. Z rodinného života mizel i kultu předků, na kterém si Číňané celá staletí zakládali. Obě tato období měla značný vliv na podobu rodiny.

Cílem této práce je analyzovat jednotlivé ukázky, které se věnují čínské rodině v období 20. století. Předpokladem analýzy je, že ačkoliv byla čínská rodina po dva tisíce let téměř beze změny, tak v průběhu 20. století se pohled na tradiční rodinu výrazně změnil. Z hlediska metodologie není cílem práce udělat komparaci děl po literární stránce, protože obě dvě díla popisují jiné reformní období, ale snahou je vytvořit analýzu obrazu rodiny u obou výše zmíněných autorů, a zaznamenání jakéhosi posunu ve způsobu vnímání. Vzhledem k tomu, že v práci jsou zahrnuta pouze dvě klíčová díla, tak se práce nevěnuje kvantitativní metodě, ale metodě kvalitativní, která vystihne charakter změn, ke kterým dochází.

Práci tvoří teoretická a praktická část. Teoretická část definuje čínskou rodinu, a to v kontextu historického vývoje a vytváření principů, kterými se tradiční rodina řídila v průběhu dvou tisíciletí. Věnuje se zejména konfuciánským hodnotám a společenské struktuře. Ke konci kapitoly je vysvětlen proces převratných společenských změn, které ovlivnily přeměnu tradiční čínské rodiny v rodinu moderní.

Tento rozbor základních pojmů slouží jako podkladový materiál pro praktickou část, která si klade za úkol odhalit posun v pohlížení na čínskou rodinu v literárních dílech u autorů Ba Jin a Yu Hua. Primárním pramenem pro teoretickou část je dílo *Konfucius v zrcadle sebraných výroků* od Jaromíra Vochaly, který se ve své knize zaměřuje na filozofii konfuciánství a analyzuje jednotlivé konfuciánské pojmy. Sekundárními zdroji jsou především zahraniční publikace, které se zabývají tematikou čínské tradiční rodiny a čínské moderní rodiny. Teoretická část práce končí popisem rodiny na konci 20. století, a to z toho důvodu, protože primárním záměrem práce je soustředit se pouze na přeměnu rodiny v minulém století.

Praktická část je věnována ukázkám z románů *Rodina* a *Žít!*, které jsou zároveň primárními zdroji této práce. Jelikož se jedná o významná díla čínské literatury 20. století, tak jsou oba romány přeložené do češtiny. Tato část se soustředí na vyhledávání ukázek spojenými s rodinou nebo způsobem rodinného života, na kterých je možné interpretovat, zda se jedná o změnu v nahlížení na rodinu, nebo ne. K ukázkám je připojen popis s uvedením do kontextu děje. Analýza praktických ukázek je opatřena vysvětlivkami, které korespondují s teoretickou částí práce. Hlavními zkoumanými body v ukázkách jsou kult předků, synovská oddanost, model čínské svatby, postavení ženy ve společnosti, svazování chodidel a forma čínské rodiny.

1. Zformování konfuciánské tradiční rodiny

Tato kapitola se věnuje vzniku rodinných zásad, podle kterých se zformovala tradiční čínská rodina. Vysvětluje, jakým způsobem se utvářel koncept rodiny, a z jakého důvodu si Číňané udržovali tento vzor po více než dvě tisíciletí. Dále kapitola zahrnuje průřez výraznými historickými událostmi, jež na sebe navazují v kontextu s ustanovením prototypu čínské rodiny. Značná část je věnována zejména tradičním konfuciánským hodnotám, vycházejících z učení Konfucia.

1.1. Kořeny čínské tradiční rodiny

Čínská civilizace se v době neolitu začala formovat zejména v oblasti kolem Žluté řeky (Huáng Hé, 黄河), a jejím zdrojem potravy bylo především zemědělství. Většinu obyvatelstva tvořili chudí zemědělci a rolníci, kteří tíhli k náboženství a tradicím. Není tak divu, že byla celá Čína ochotná přijmout stanovený vzor konfuciánské rodiny, založený především na dávnověké kultuře, historii a tradicionalismu. (Průšek citován in Konfucius, jeho doba a myšlení 2010: 7-9)

Již za vlády dynastie Xia¹ (Xià Cháo, 夏朝) Číňané věřili v přirozený pořádek. Aby staří Číňané docílili této harmonie, bylo nutné vytvořit pravidla o správném chování vůči příbuzným, správných způsobech provádění kultovních obřadů, rituálů a svateb. Z těchto pravidel se zformovaly kořeny hierarchických vztahů, které zasahují do čínské společnosti dodnes. (Tomášek 2007: 22)

Čínská rodina fungovala jako stát ve státě a tvořila jakýsi „mikrokosmos“. (Fairbank 1997: 27) Jelikož je tradiční společnost založená na kolektivních hodnotách, je v ní značná absence individuality. (Spakowski, Milwertz 2006: 85) „Až do nedávna ideální čínská rodina zahrnovala několik dětí, a poslední tři generace „pod jednou střechou“, které navzájem spolupracovali a podporovali se. Rodina byla rozrostlá, a tvořila základní kámen společnosti.“ (Brown, Shalett 1997: 36)

¹ První ze tří dynastií starověké Číny (vládnoucí okolo let 2200-1750 př. n. l.), jejíž existence však není fakticky doložená, datace je odvozená na základě záznamů mytologického charakteru. (Fairbank 1998: 39)

Podle čínského přístupu k rodinným tradicím šlo primárně o zájmy celé komunity, nikoliv o zájmy jednotlivce. Celá, ideálně čtyř-generační rodina, ručila za dobré chování všech svých členů, a starala se o své blaho navzájem. (Brown, Shalett 1997: 36) Jinými slovy, když se jeden člen rodiny něčím provinil, nebo vybočoval z řad usedlé společnosti, byla potrestána celá rodina. Naopak, když byl jeden člen rodiny oceněn za zásluhy či získal vysoké postavení v úřadu, povýšili s ním všichni členové. (Obuchová 1999: 238)

Čínský filozof Konfucius se zasloužil o vytvoření přísných definic a vzorů chování, vycházejících z původních rodinných obyčejů, zakořeněných již v dávnověké čínské historii. K definování konfuciánské tradiční rodiny je nezbytné, zastavit se u samotného Konfucia a jeho filosofie.

1.2. Konfucius (Kǒngzǐ, 孔子)

Konfucius, čínsky Kongzi (Kǒngzǐ, 孔子), se narodil v 50. letech 6. stol. př. n. l. v období Jar a Podzimů² (Chūnqiū Shídài, 春秋时代), kdy tehdejší Číně vládla dynastie Východních Zhou³ (Dōngzhōu Cháo, 东周朝). Její území se rozpadalo na malé feudální státy. Konfucius se narodil ve státě Lu (Lǔ, 魯), který leží na území dnešní provincie Shandong (Shāndōng, 山东). (Kaizuka 2002: 13)

Konfucius během života zastával celou řadu úřadů. Díky hlubokým vědomostem a svým mravním zásadám získával pozitivní ohlas, a lidé ho začali považovat za svého učitele. Založil si soukromou školu, kterou mohli navštěvovat jak chudí, tak i bohatí. Pomáhal svým učencům získat vysoké vzdělání a postavení v úřadu.

² Během období Jar a podzimů, docházelo k decentralizaci moci. Zároveň je to období velkého rozvoje filozofie, literatury a techniky. Probíhalo za vlády Východních Zhou a datuje se do let 770-476 př. n. l. (Xuetong, Ryden, Bell, Zhe 2011: 223)

³ Dynastie Zhou se dělí na Západní a Východní, a je jedna ze tří starověkých dynastií Číny (vládnoucí okolo 1100-256 př. n. l.). Vláda Východních Zhou (771-256 př. n. l.) se dále dělí na dvě období, Jar a Podzimů, a období Válčících států. (Fairbank 1997: 49)

Konfucius šířil své myšlenky především po východních státech Číny. Společně se svými žáky putoval Čínou, snažil se vniknout do povědomí lidu a informovat ho o špatném vedení královského dvora. (Vochala 2009: 127) Myšlenky, které šířil, nebyly pro Čínu neznámé, čerpal moudra od významných čínských vládců, a společně se svými poznatky jim dal psanou podobu. V kontextu s rodinnými vztahy čerpal ze staročínských představ o „*přirozeném pořádku věcí, který se má odrážet ve společenských vztazích*“. (Tomášek 2007: 59) V rámci vytvoření harmonie a pořádku, definoval základních pět hierarchických vztahů ve společnosti, kterým se následně podrobněji věnuje samostatná kapitola. (Tomášek 2007: 59)

Konfuciovo učení se postupně šířilo mezi učenci, ale až o několik generací po jeho smrti bylo jeho učení sepsáno. Vznikla tak filozofická škola konfucianismu. (Kaizuka 2002: 13)

1.3. Konfucianismus (Rúxué, 儒学)

Konfuciova ideologie se stala nejvýznamnějším filozofickým směrem čínské společnosti a jeho učení ovlivňovalo čínskou společnost až do počátku 20. století. Ustanovil etické normy, společenskou strukturu a vytvořil estetické vzory chování. (Vochala 2009: 12) Konfuciánské učení bylo uznáno jako státní filosofie až 300 let po smrti Konfucia, a to dynastií Han (Hàn Cháo, 汉朝). Dnes je považován za nejvlivnějšího filozofa Číny, a zakladatele filozofické školy. „*Konfuciánské učení coby kodex osobního chování se snažilo proměnit každého jednotlivce v morální bytost, připravenou jednat v souladu s ideálem a proti pochybení vždy stavět ctnost, i kdyby se mělo jednat o pochybení vladařovo.*“ (Fairbank 1997: 61)

Jeho názory a učení byly v Číně oslavovány až do konce poslední dynastie Qing (Qīng Cháo, 清朝), kdy přišla intelektuální vrstva lidí, která si žádala odklon od konfuciánských myšlenek. Intelektuálové se v době Májového hnutí (Wūsi Yùndòng, 五四运动) domnívali, že právě díky konfucianismu je Čína po více než dva tisíce let zaostalá a konzervativní. (Bondy 1993: 21, 22)

Konfuciova filozofie zahrnuje etické a morální zásady v různých směrech mezilidských vztahů. Popsal, jak mají vypadat hierarchické vztahy mezi rodinnými příslušníky, a dále se věnoval rodinné úctě a loajalitě. (Chai, Chai 1973: 87)

1.3.1. „Ren“ (Rén, 仁)

„Konfuciova filozofická kategorie „ren“ (仁) je založena na základních morálních principech a zásadách v počátcích zhouské éry, o jejichž obnovu Konfucius usiluje.“ (Vochala 2009: 202) Pojem „ren“ zahrnuje celou řadu významů spojených se zásadami správného chování člověka. Do češtiny se „ren“ překládá zejména jako „humanita“ a „lidskost“. (Vochala 2009: 207)

Jak uvádí Jaromír Vochala, Konfucius soustředil své cíle k tomu, aby se z obyčejného člověka, stal „pravý aristokrat“, jinými slovy, člověk „ušlechtilý“ (Jūnzǐ 君子), jenž „svou mravní silou bude ovlivňovat ostatní“. (Vochala 2009: 284) Podle Konfuciových názorů se člověk k „ušlechtilosti“ může během života dopracovat a naučit se ji. K dovršení tohoto ideálu vedlo mnoho předpisů, které mohly ovlivnit výsledek přeměny. (Vochala 2009: 200)

Klíčovými faktory byly mravní kvality jedince, jehož nejvyšším možným cílem byl „humanismus“. Podle Konfucia se „humanismu“ dosahuje pomocí několika mravních zásad, jako jsou spravedlivost, korektnost chování, upřímnost a nezištnost. Při plnění těchto norem, je dotyčný hoden oslovení „ušlechtilý“. Takový člověk je pak veden k tomu, aby pomáhal ucelovat pevný a kvalitní stát. (Bondy 1993: 22-27) V kontextu formování konfuciánské rodiny je klíčové to, že každý člověk, zapadající do Konfuciovy kategorie „ren“, musí dodržovat normy chování a rituální obřady. Tyto rity jsou spojeny s tradicemi z dob neolitu, a vedly k tzv. kultu předků, což mělo značný vliv pro vytvoření ideálního vzoru čínské konfuciánské rodiny, který v Číně panoval až do založení Čínské lidové republiky. (Chang, Kalmanson 2010: 108)

1.3.2. Kult předků (Zǔxiān Chóngbài, 祖先崇拜)

Kult předků je specifickým druhem náboženství. Spočívá v nepřetržitém uctívání již zemřelých rodinných předků. Největší pozornosti se těší významné osobnosti, jež byly za svého života vysoce postavené nebo dokázaly něco významného. Tento druh uctívání se objevuje v mnoha kulturách, a tradiční Čína je jednou z nich.

Čínské kořeny kultu předků dosahují až do neolitu. (Lakos 2010: 21, 27) Číňané vždy věřili, že jejich předkové jsou stále přítomní, a na tomto světě stále aktivní. Výměnou za štědré dary, uctívání, náležitě obřady a oběti věnované předkům, požadovali pomoc, oporu a ochranu, obraceli se na ně v nesnázích s otázkami života a budoucnosti. (Brown 1997: 37) Skrze kult předků bylo možné zachovávat vzpomínky a povědomí o původu a minulosti rodiny po celá staletí. Díky tomu mohla být čínská rodina rozrostlá, stabilní, a schopná udržovat příbuzenské vztahy. „*V Číně byl kult předků považován za nezbytnou část kultury a za „základní náboženství“.*“ (Yang 1991: 53)

Důležitým projevem pro zachování rodinné stability a kultu předků, byla láska a úcta k rodičům. Ta souvisí i s konfuciánskými zásadami. Tyto zásady si žádají vyjadřování respektu již zemřelým příbuzným, přičemž nejsilnější úcta je směřována rodičům. Děti byly povinné milovat a respektovat své rodiče, a po jejich smrti je oplakávat a uctívat dle náležitých rituálů. (Brown 1997: 38) Úcta k rodičům a kult předků tak společně tvoří jeden koncept. (Yang 1991: 52)

Klíčovou součástí rodiny je nepřetržitá kontinuita. Bylo nutné zachovat pokrevní spojení s předky a udržet si pokrevní linii. K takovému pokrevnímu poutu bylo potřeba především muže, který je podle konfucianismu základním elementem rodiny, a nese zodpovědnost za pokračování rodu a zachování pokrevní linie. Muž byl považován za hlavu rodiny, což vedlo k zrození patriarchátu. (Brown 1997: 39) „*Konfuciovo učení je ovšem odrazem patriarchálních poměrů v tehdejší společnosti s nadvládou muže.*“ (Vochala 2009: 139)

Manželství a zplození syna bylo základem čínské společnosti a zárukou pokračování rodu. (Yang 1991:54) Kult předků má tedy jistou spojitost s vytvořením „ideální“ čínské rodiny podle konfuciánského vzoru. (Brown 1997: 40)

1.3.3. Synovská oddanost (Xiào, 孝)

Synovská oddanost je dominantou konfuciánského učení, avšak můžeme ji nalézt i v jiných filozofických směrech jako v buddhismu a taoismu. Synovská oddanost tvoří základní jádro pro dosažení „ren“, tedy „humanismu“. (Tomášek 2007: 63)

Výklad a přísné definice synovských povinností vůči rodičům, jsou přesně popsány v *Knize o Synovské oddanosti (Xiào Jīng, 孝经)*, v Konfuciových *Hovorech (Lúnyǔ, 论语)*. Jedná se o jednu z třinácti kanonických knih, popisujících synovskou oddanost, jakožto ctnost správného muže. (Zádrapa 2004: 259)

V imperialistické Číně byla synovská oddanost centrální hodnotou rodinného života. Po celá staletí rodiče kladli důraz na správnou výchovu nejstarších synů a jejich morální hodnoty. Syn jim potom na oplátku složil svou oddanost a poskytoval jim podporu. (Ikels 2004: 106)

Synovská oddanost je vyjádřena pojmem „xiao“ (孝), který označuje úctu a oddanost k rodičům a předkům. Syn je povinen ctít své rodiče a po vzoru etikety „li“ (Lǐ, 礼)⁴, je náležitě respektovat. „*Syn, který skutečně ctí princip „xiao“ (孝), má vždy na zřeteli vůli svého otce a po jeho smrti zkoumá, jak si za života počínal, a po tři léta pak plní jeho odkaz.*“ (Vochala 2009: 281) Tato bezmezná oddanost rodičům neumožňuje, aby syn zastával jiné politické názory, než jeho otec. (Vochala 2009: 281)

Dalším důležitým termínem je „ti“ (Tì, 悌), respektování a láska ke starším bratrům. Pojmy „ti“ a „xiao“ společně tvoří jeden koncept, který Konfucius považuje

⁴Souhrn pravidel chování, které určovaly způsoby chování vedené k udržení stabilního státu a pořádku mezi lidmi. Jedná se tedy o společensko-etické normy. (Vochala 2009: 221)

za základní složku lidskosti a tvoří tak morální základ rodiny. Tyto dvě kategorie u Konfucia tvoří „základnu patriarchálních vztahů v tehdejší čínské společnosti“. (Vochala 2009: 282)

1.3.4. Patriarchát (Fùquánzhì, 父权制)

I když kultura nejstarší Číny vykazovala známky matriarchátu, v období Východních Zhou je patriarchát pevně zakořeněn v celé společnosti. (Tomášek 2007: 43)

Čínský patriarchát se vztahuje k privilegovanému postavení muže v rodině i společnosti. Kult předků dal čínské rodině patriarchální charakter, což se stalo základní ideologií stabilního státu. Patriarchát popíral jakoukoliv individualitu, vedl k uniformitě, ukázněnosti, poslušnosti, kolektivizaci. (Bondy 1993: 10) Patriarcha měl právo prodávat své potomky do otroctví, a dokonce je nechat zabít, pokud k tomu měl patriční důvod. Pokud byl potomek v nevěli svému otci, pociťoval přísnou tyranii. (Fairbank 1997: 27)

Syn je v Číně považován za budoucí hlavu rodiny, za někoho, kdo by měl zajistit pokračování rodu. Vkládali se do něj velké očekávání, rodiče do něj investovali, rozmazlovali jej, a na oplátku syn přinášel do rodiny blahobyt, jistotu a oporu. Po vzoru ideálu bylo hlavním úkolem muže zplodit co nejvíce synů, a zabezpečit pokrevní linii. (Obuhcová 1999: 239) Podle Konfucia, muž tvoří základní stavební složku domova, zato ctnostná žena měla za úkol následovat muže, nejdřív otce, poté manžela. Jelikož je rodová linie charakterizována příjmením z mužské strany, došlo k diskriminování ženského pohlaví, a tak díky prosazování mužského pohlaví, upadla žena do znevýhodněné pozice.

Pro rodinu bylo zrození dívky velice nevýhodné, zvláště z ekonomického hlediska. (Chu, Yu 2010) Ženy po sňatku s mužem odcházely do manželových rodin a rodina nevěsty byla nucena vyplatit jejímu choti věno. Většinou nešlo o sňatek z lásky, ale šlo o finanční zabezpečení a sociální postavení rodiny. (Spakowski, Melwertz 2006: 85) „V konfucianismu je láska brána za individuální

emoci, která musela stranou před zájmem rodiny.“ (Tomášek 2007: 63) Ženicha dívky zvolili rodiče nebo prarodiče, a již v brzkém věku odcházela z domu. Rodina tak z dívky neměla nic. Patriarchát zavinil nízké postavení žen, vykořisťoval ženy po finanční, psychické, sexuální a emocionální stránce. (Spakowski, Melwertz 2006: 85)

1.4. Hierarchie (Děngjí Zhìdù, 等级制度)

Podle Konfucia, jsou nejdůležitějšími faktory rodiny hierarchie a harmonie. Aby docílil harmonického soužití, bylo zapotřebí definovat hierarchické vztahy čínské společnosti, kterými by se lidé řídili. (Wong, Leung 2001: 87)

Konfuciánská společnost funguje na pěti základních hierarchických vztazích (Wǔlún, 五伦): vládce - poddaný (Jūn - Chén, 君臣), otec - syn (Fù - Zǐ, 父子), manžel - manželka (Fū - Fù, 夫妇), vztah mezi starším – mladším bratrem (Xiōng - Dì, 兄弟) a vztah mezi přáteli (Péngyǒu, 朋友) (Tomášek 2007: 59), přičemž hierarchické vazby v rodině zaujímají nejvyšší místo v žebříčku hierarchie. Vztahy mezi přáteli jsou jediným rovnocenným vztahem. (Wong, Leung 2001: 87)

1.4.1. Vztah „vládce – poddaný“ (Jūn - Chén, 君臣)

Vládce (Jūn, 君), neboli Syn Nebes⁵, je podle Konfucia nejvyšší autoritou, která vládne všem poddaným (Chén, 臣). Základní složkou pro harmonii a stabilitu společnosti je „zhong“ (Zhōng, 忠) – oddanost. (Vochala 2009: 271) Oddanost poddaného vůči vládci spočívá ve stejném principu jako vztah mezi otcem a synem. Ačkoliv má výchovu syna na starosti především matka, otec je tím, kdo ho přísně učí disciplíně. Dítě si tak v mládí buduje vzor, ke kterému vzhlíží, a učí se loajalitě a poslušnosti. Tuto šablonu si dítě odnáší do svého dospělého života, a je jí tak bez problémů schopné aplikovat ve vztahu k vládci. (Fairbank 1997: 28)

⁵ Syn Nebes je vládce, který získal mandát k vládnutí v Podnebesí, tedy na Zemi. Na žebříčku hierarchických vztahů je nejvýše umístěný, a vládne všem. (Vochala 2009: 131)

1.4.2. Vztah „otec – syn“ (Fù - Zǐ, 父子)

„Vtáh mezi otcem a synem je kořenem celého příbuzenského systému, tedy patrilinearity a nastoupení další generace.“ Otec je povinen naučit syna tradicím, obřadům, kultu předků, a zajistit mu co nejvýhodnější manželství tak, jak to udělali i jeho rodiče. (Hsu 1967: 240) Jelikož měl otec v rodině rozhodující slovo, syn k němu vzhlížel s pocitem „lásky, strachu a posvátnou úctou“. (Fairbank 1997: 27)

1.4.3. Vztah „manžel – manželka“ (Fū - Fù, 夫妇)

Žena zaujímá v čínské hierarchii vztahů velice nízké zastoupení. Podle filozofa Mencia⁶ (Mèngzǐ, 孟子), by žena měla být v mládí podřízená otcí, v dospělosti manželovi, a ve stáří synovi. Žena je tak celý život nucená dělat vše po vůli muže. (Birdwhistell 2007: 104) „Číňané pojímali svět jako produkt vzájemného působení dvou doplňujících se prvků, jinu a jangu. Jin přísluší všemu ženskému, tmavému, slabému a pasivnímu. Jang naopak je vlastností spojovanou s mužským pohlavím, se světlem, silou a aktivitou. Muž a žena jsou sice oba stejně důležití a vzájemně se doplňují, ženě však byla od přírody přisouzena pasivita.“ (Fairbank 1997: 28)

1.4.4. Vztah „starší – mladší bratr“ (Xiōng - Dì, 兄弟)

Tento vztah je spojen s etickou normou „tí“ (悌), jenž podtrhává lásku a poslušnost k starším bratrům, a starším lidem obecně. (Vochala 2009: 281) Stáří se v Číně spojuje s rozumem, moudrostí a zkušenostmi. Z toho důvodu byli starší členové rodiny hodni úctě a obdivu. Mladší členové rodiny byli jednoznačně podřízení vůli starších, a plnili jejich rozkazy. (Fairbank 1997: 28)

⁶ Čínský filozof, který rozvinul Konfuciovo učení, a rozpracoval ho o konkrétní teorii lidských povah. Žil v období válčících států (391-308 př. n. l.). (Ivanhoe, Bloom 2009: 10)

1.4.5. Vtah „přítel - přítel“ (Péngyōu, 朋友)

Tento vztah je rovnocenný, ale na žebříčku hierarchických vztahů má nejnižší, skoro až zanedbatelné místo. Konfuciovo učení vypichuje rodinné vztahy jako nejdůležitější vazby, které je nutné respektovat a ctít, a proto jsou vztahy mezi přáteli až sekundární záležitostí. Zahrnuje vztahy mezi přáteli, kolegy, spolužáky a dalšími známými. (Bondy 1993: 29)

1.5. Postavení ženy v tradiční rodině

Žena zastává v tradiční rodině spíše podřadné postavení. Hlavním posláním ženy byla výchova dětí a chod domácnosti. Ve výchově dětí nesla žena větší zodpovědnost než její protějšek. I když je žena respektována jako paní domu, nemohla žít společenským životem a nesměla se politicky angažovat. Již od malička se učila ručním pracím, malbě a hudbě, ale rozhodně se nejednalo o žádnou intelektuální činnost. Jelikož manželky neměly co dočinění s manželovými záležitostmi a nesměly se účastnit společenských aktivit, muži tak věnovali více pozornosti zpěvačkám a herečkám. V mnoha případech měli muži celý harém manželek. Tyto vedlejší ženy byly podřízeny hlavní manželce, která měla mezi nimi rozhodující slovo. Často však mezi nimi docházelo ke konfliktům. (Ebrey, Buckley 2002: 32)

Žena žila společně s rodinou svého manžela, pokud došlo k rozporu s tchýní, muž stál vždy na straně své matky. To stavělo ženu do nepříjemné pozice a oslabovalo to její postavení v domě. (Wong, Leung 2001: 250)

Konfucius nevěnoval ženám příliš mnoho pozornosti, ale určil dvě základní ctnosti, kterými se žena musela řídit. Jedná se především o ctnosti „xiao“ (孝), tedy oddanost, a ctnost „zhong“ (忠), tedy věrnost. Tyto ctnosti jsou u žen definovány poněkud jiným způsobem, než je tomu u mužů. Muži směřovali tyto dvě ctnosti vůči rodičům a ženy vůči manželům. V kontextu ženského pojetí, se pod pojmem „xiao“ (孝) ukrývala manželská oddanost, a pod pojmem „zhong“ (忠), sexuální věrnost. (Ko, Haboush, Piggott 2003: 220) Žena je v manželství podřízená svému muži, a v případě

úmrtí manžela, nejstaršímu synovi. (Vochala 2009: 140) Dále je povinna sloužit manželo­vým rodičům, a plnit jejich přání. (Ko, Haboush, Piggott 2003: 219)

O šest století později, během vlády dynastie Han, historik Ban Zhao (Bān Zhāo, 班昭) sepsal *Lekce správného chování pro ženy* (*Nǚ Jiè, 女戒*), které fungovaly jako vodítko pro ženy ve společnosti. Jedná se o „čtyři ctnosti“, podle nichž se měly ženy řídit. Popisovaly dodržování řádné ctnosti (Fù Dé, 妇德), řádné řeči (Fù Yán, 妇言), řádného výrazu (Fù Róng, 妇容) a dodržování řádného chování (Fù Gōng, 妇功). Odkazovaly na celou řadu pouček, jako např. žena musí být vždy čistá, nesmí žárlit, musí být něžná, pilná a skromná. (Wang 2003: 41)

1.6. Manželství (Jiéhūn, 结婚)

Již v období Východních Zhou, bylo uzavírání sňatků pod vlivem přísných norem. K manželství docházelo zpravidla ve velice nízkém věku, mnohokrát již v dětství bylo zřejmé, kdo s kým v dospělosti uzavře sňatek. Životního partnera volili rodiče, a to prostřednictvím dohazovačů. Rodiče si ženicha či nevěstu sice vyhledali, ale dohazovač měl za úkol vše zprostředkovat, proto zjišťoval informace o obou stranách. Manželství, která nebyla zprostředkována za pomoci instituce dohazovačů, byla považována za nemorální. (Tomášek 2007: 44)

1.6.1. Polygamie

Až do poloviny 20. století, byla Čína jak monogamní, tak i polygamní společností. Z morálního hlediska měl muž právo mít celou řadu žen, za podmínky, že s první ženou nenaplnil své manželství a nezplodili syna. Žena si však takové jednání nemohla dovolit, a musela být věrná pouze svému muži. (Tomášek 2007: 45) Být první manželkou mělo jisté výhody. Ačkoliv hlavní manželka neprodila syna, měla vyšší postavení v žebříčku hierarchie než vedlejší manželky. Manžel měl povinnost dbát především na zájmy první manželky, a poté až těch vedlejších.

Co se konkubín týče, manželky, jakožto ctnostné ženy, tolerovaly manželovy milenky. Počet konkubín a manželek souvisel s majetkem muže, a jeho postavením ve společnosti. V Číně sice převládala monogamní manželství, ale spíše kvůli ekonomickému hledisku. (Hinsch 2010: 41)

1.6.2. Rozvod (Líhūn, 离婚)

Ačkoliv v tradiční Číně existoval institut pro rozvod manželství, tak byl rozvod možný pouze na žádost manžela. Pokud se manželka něčím provinila, například nevěrou, neplodností, vyvolávala hádky, nebo těžce onemocněla, byla poslána zpět ke své rodině a mohla se znovu provdat, ale potomci zůstali v rodině bývalého manžela. (Tomášek 2007: 46)

1.7. Svazování chodidel (Chánzú, 缠足)

Během staletí vznikaly v konfuciánské společnosti vzory, které definovaly fyzickou krásu ženy. Za nejkrásnější ženy se považovaly ty, které byly menšího vzrůstu a měly svázaná chodidla. (Fan 1997: 22)

Svázaná chodidla, také přezdívána jako „zlaté lilie“, jsou nedílnou součástí tradice čínské rodiny. Tento jev se zřejmě vyskytl již za dynastie Han, ale do módy přišel přibližně v 10. století, za vlády dynastie Song (Sòng Cháo, 宋朝). (Ko 2001: 12) Jednalo se o zastavení růstu nohou pomocí bolestivých bandáží. K takovému drastickému zákroku docházelo u dívek zejména mezi 4. a 15. rokem, a jeho úmyslem bylo zlámání nártu tak, aby chodidla byla co nejmenší. Proces byl velmi bolestivý a dívky po něm nebyly schopny práce, běhu, a skoro ani chůze. „Zlaté lilie“ představovaly známky vznešenosti a urozenosti dívky. Ku podivu byl tento zvyk rozšířený i v chudých rolnických rodinách, které se chtěly svým zevnějškem podobat bohatší vrstvě. Takto deformované nohy se v Číně staly symbolem krásy. (Fan 1997: 22)

1.8. Konfuciánská tradiční rodina

Na základě objasněných nejzákladnějších pojmů týkajících se konfuciánské tradiční rodiny, lze pohlížet na ideál rodiny tak, že se jednalo o velkou, rozrostlou komunitu lidí, spojující pokrevní spřízněnost s předky. K vytvoření harmonie bylo zapotřebí vytvoření hierarchie, která určila charakter patriarchátu. V čele rodiny stál nejstarší muž, jemuž byli ostatní členové podřízeni. Všichni členové rodiny dbali na správné dodržování konfuciánských mravních norem, což ucelovalo stabilitu rodiny, jež vedla k ucelení stabilního státu. Žena byla podřízena muži, mladí starším, a všichni společně jednomu vládci. Funkce rodiny byla po staletí poměrně neměnná, každý jednotlivec studoval klasické texty, které jim pomáhaly začlenit se do společnosti, a přijmout jejich příslušné postavení. Lidé vystupující z konvencí byli spolu s vlastní rodinou trestáni.

2. Formování čínské moderní rodiny

V této kapitole se zaměřím na způsob, jakým došlo k přetvoření konfuciánské tradiční rodiny do rodiny moderní. K tomu, abych se dostala ke vzniku struktury moderní rodiny jako takové, je nutné popsat historické souvislosti, které mají kořeny již v dynastii Qing. Od této dynastie pramení následné sociální i politické reformy, které vrcholily na počátku 20. století. (Tomášek 2004: 224)

2.1. Střet se západem

Qingské císařství bylo poslední vládnoucí dynastií na území Číny. Qingové nastoupili k moci roku 1644, a díky nim dosahovala Čína neobyčejné prosperity, docházelo k rozvoji umění, vědy, a počet obyvatel se rozrostl o více než polovinu. (Smith 2015: 85)

Qingové bránili volnému obchodu se západem, což později vyvrcholilo v Opiové války⁷ (Yāpiàn Zhànzhēng, 鸦片战争). Během Opiových válek prožilo čínské obyvatelstvo první velký střet se západní kulturou, která se začala dostávat do povědomí čínského, tradičního smýšlení. Ačkoliv se dynastie Qing snažila ubránit tomuto průniku západních hodnot na čínské území, tak se během její vlády zformovala půda pro vytváření nových kulturních hodnot v Číně. Střet se západem způsobil přijetí západního vzoru po sociální, politické i duchovní stránce. Na čínském území začaly vznikat radikální změny, které vyvrcholily abdikací posledního qingského císaře Puyiho (Pǔyí, 溥仪) a následného vyhlášení Čínské Republiky⁸ (Zhōnghuá Mínguó, 中华民国). (Li 2012: 92) V Číně panovalo nadšení, touha po něčem novém, a začaly se formovat první vrstvy mladých intelektuálů, kteří požadovali reformy čínského systému. Roku 1915 odstartovalo první reformní periodikum *Nové mládí* (*Xīnnián Zázhi*, 新年杂志), které šířilo myšlenky reformátorů a západních autorů. To zapůsobilo

⁷Velká část čínského obyvatelstva se stala závislá na indickém opiu, se kterým obchodovali Angličané. Protože se císařství snažilo zastavit tento obchod, došlo tak k Opiovým válkám (1839-1842, 1856-1860), které následně Angličané vyhráli, a vytvořili si tak koncesní území v Číně. (Bakešová 2001: 8)

⁸Čínská republika je následkem vyvrcholení Wuchangského povstání. Oficiální vyhlášení proběhlo 1. 1. 1912 a prozatímním prezidentem byl prohlášen Sunjatsen. (Bakešová 2001: 17)

zejména na mladou generaci, toužící po demokracii a odklonu od starého tradicionalismu. (Feigon 1983: 123) Roku 1912 vzniklo „Hnutí za novou kulturu“, jejíž přední stoupenci jako Chen Duxiu, Li Dazhao, Hu Shi a Lu Xun, požadovali zrušení konfuciánských zásad, zrušení patriarchy ve prospěch žen, a celou řadu dalších reforem spojených s odstraněním staré morálky. (Kenley 2003: 195) Vše vyvrcholilo dne 4. 5. 1919⁹, kdy se tisíce studentů odebralo na náměstí Tian'anmen (Tiān'ānmén, 天安门) v Pekingu, a vzbouřili se proti všemu „starému“. (Chen 2007: 8) Protesty se šířily po celé Čínské Republice a žádaly si modernizaci Číny po politické, sociální, i literární stránce. (Schwartz 1986: 7)

2.2. Střet generací

V této práci je jedním z nejdůležitějších období Májového hnutí, které prosazovalo zrušení zastaralých konfuciánských hodnot, které byly podle mladé generace důvodem čínské zaostalosti. (Chen 2007: 8) Mladá generace se bouřila proti starým tradicím a začala proti nim protestovat. (Bakešová 32: 2001) V průběhu Májového hnutí se pro mladou generaci intelektuálů stala konfuciánská tradiční rodina symbolem zpátečnictví. Z toho vyplývá, že došlo k srážce mezi starým a novým světem. (Johnson 1983: 28)

Reformátoři začínali své protesty proti konzervatismu přímo v centru své vlastní rodiny, kde se snažili zastavit tradiční kodex a zastaralou konfuciánskou morálku. (Johnson 1983: 28) Tím docházelo k rozkolu dvou generací. Starší generace, vychovávaná ve starém čínském rodinném systému, odmítala přijmout nové názory mladé generace ovlivněné západní filozofií. Často tak docházelo k mezigeneračnímu sporu. Struktura ideální velké rodiny se začala rozpadat. (Whyte 1984: 118)

⁹Datum 4. 5. 1919, jinými slovy Májové hnutí, nebo Hnutí 4. května, byl počátek bouřlivých studentských protestů proti přijetí Versailleské mírové dohody, která neuznávala navrácení čínského území Číně. Jednalo se o politické, sociální a kulturní hnutí. (Bakešová 2001: 32)

2.3. Vliv Komunistické strany Číny

Od roku 1949, kdy se Komunistická strana Číny (Zhōngguó Gòngchǎndǎng, 中国共产党) v čele s Mao Ce-tungem (Máo Zédōng, 毛泽东) chopila moci, začalo docházet k největší transformaci rodinného systému v celé historii Číny. (Li 2010: 232) Formovalo se nové prostředí pro rodiny s dětmi, čínská rodina přestala fungovat jako jeden celek, a důraz byl kladen na oddanost jedince vůči státu, nikoliv vůči rodině. Kolektivizmus a odstranění soukromého majetku zničilo poslední zbytky ekonomické motivace, která byla propojena s rodinnou loajalitou. (Davis, Harrell 1994: 1-20)

Doposud měla každá rodina přehled o svém původu a historii, vedla si záznamy o pokrevních vazbách se svými předky. Komunistická strana zničila většinu z těchto záznamů, aby přerušila vazby s feudální společností. Kult předků byl kritizován a na udržování kontinuity rodu už nezáleželo, což mělo zásadní vliv na samotné centrum velké tradiční rodiny a na autoritu patriarchy. Komunismus rušil vše tradiční, a vše, co by mohlo mít spojitost s feudální společností. Udeřil zejména na koncept velké rodiny, oddanost rodině a postavení žen ve společnosti. (Poston 2014: 135)

2.4. Transformace „velké rodiny“ na „nukleární rodinu“

„Velkou rodinou“ se v čínském slova smyslu myslí pokrevně semknutá a široká komunita lidí, žijících na stejném místě. Ideálně zahrnovala tři až čtyři generace, rozvětvené o manželky sourozenců a jejich dětí. Samotný koncept velké rodiny fungoval v Číně mnohem déle a vznikl ještě před konfucianstvím. (Chu, Yu 2010: kap. 3.1) Již v období neolitu se Číňané věnovali především zemědělství, které značně ovlivňovalo čínskou ekonomiku. Většina čínského obyvatelstva zahrnovala rolníky a zemědělce. Pro zachování tohoto systému obživy, byla zapotřebí spolupráce mezi všemi členy rodiny. Odtud pochází prototyp velké čínské rodiny, jejíž struktura v Číně přetrvávala tisíce let. (Loewe, Shaughnessy 1999: 605)

Vnik Čínské lidové republiky přetransformoval celkovou strukturu rodiny. Dalo by se říci, že pomocí Mao Ce-tungových kampaní, vyhlášek a zřízení komun, se celek rodiny rozbil na jednotlivce. Rodiny se stravovaly ve veřejných jídelnách, z čehož vyplývá, že doma se již nevyskytovala kuchyň, ve které by se všichni scházeli a jedli spolu. O děti se staraly instituce denní péče místo starších příbuzných. Rodiče byli zpopelněni místo řádného pohřebního obřadu. Rodinné záznamy a síně předků, ve kterých probíhaly obřady spojené s uctíváním a kultem předků, byly zničeny během Kulturní revoluce¹⁰ (Wénhuà Dàgémìng, 文化大革命). (Leng 1989: 231) Forma tradiční velké rodiny se změnila na rodinu nukleární. Malá, základní rodina, skládající se pouze z nejbližších členů rodiny, fungovala jako samostatná jednotka, izolovaná od starších příbuzných. (Chu, Yu 2010: kap. 3.1)

2.5. Zrovnoprávnění žen

Postavení ženy v čínské společnosti bylo vždy velmi nízké. Žena byla ve svém životě podřízena jakékoli mužské autoritě - otci, bratrovi, manželovi, synovi. Rodiče dívky určili manžela, v případě, že ovdověla, byla vyřazena ze společenského života. Dívka neměla právo na vzdělání a navíc byla nucena podstoupit bolestivé svazování chodidel. (Leng 1989: 201)

V roce 1911 došlo ke zrušení císařských zákonů, které podporovaly koncept tradiční rodiny, a ženy se tak pomalu začaly vzpírat podřízené roli v tradiční rodině. (Erbey, Buckley 2002: 60) S nástupem Komunistické Strany Číny k moci, došlo k zlepšení statutu postavení ženy, ta byla poprvé v čínské společnosti zrovnoprávněna. (Johnson 1984: 41)

V současné době si žena volí svého partnera sama, může si ponechat své vlastní příjmení a má stejná práva v oblasti vzdělání a práce jako muž. Žena už nemusí zůstat v rodině svého manžela, ale se svým protějškem vytváří moderní, malou, samostatnou rodinu. (Hershatler 2007: 22)

¹⁰ Revoluce byla zaměřena na zrušení starého myšlení, obyčejů, návyků a kultury. Šlo o snahu modernizovat Čínu a odstranit „kapitalistické praktiky“. (Bakešová 2003: 84)

2.5.1. Zákon o manželství (*Hūnyīnfǎ*, 婚姻法)

Roku 1950 vyšel *Zákon o manželství*, který výrazně změnil rodinný systém. Odstranil patriarchát a definoval rovnoprávnost mezi mužem a ženou. (Tomášek 2004: 276) Zakázal tradiční sjednávání sňatků, polygamii, stanovil minimální věk pro uzavření manželství a povolil rovnoprávný rozvod. (Ono, Fogel 1984: 117) Při uzavření manželství je nutná registrace na úřadě, tradiční obřady už nemají žádnou váhu. Díky *Zákonu o manželství* došlo k odstranění hierarchie a patriarchátu v rodině, zvýšení postavení mladých a zlepšení statutu ženy. (Leng 1989: 231)

Navzdory zákonu je i přesto v dnešní době hlavou rodiny muž, ten může mít rozhodující slovo při rozhodování rodinných záležitostí, ale už nemá kontrolu nad všemi členy rodiny. K největšímu zvratu došlo během Kulturní revoluce, která zdiskreditovala vše staré a tradiční. (Floser 2003: 186)

2.6. Rodinná oddanost

V minulosti byl každý člen rodiny vychováván k tomu, aby ctil svou rodinu a staral se o rodinné příslušníky. Rodina fungovala jako opora, celá rodina rozhodovala o jednotlivých záležitostech společně. Rodina jako celek volila, kdo z rodiny půjde studovat a kdo s kým uzavře sňatek.

V momentě, kdy se nová vláda chopila moci, rodinná oddanost šla stranou. Byla zřízena bezplatná školní docházka, která jedincům umožnila rozhodovat se za sebe, bez ohledu na názor vlastní rodiny. Během Kulturní revoluce došlo k odklonu loajality vůči rodině až do takové míry, že vlastní děti udávaly své rodiče, a označovaly je za kontrarevolucionáře. (Li 2012: 117)

2.7. Politika „jednoho dítěte“ (Jìhuà Shēngyù Zhèngcè, 计划生育政策)

Politika „jednoho dítěte“ je kontrola růstu populace v Číně, která byla zavedená roku 1980. Prosazuje systém „jedno dítě na jeden manželský pár“, s výjimkou etnických menšin. (Tomášek 2004: 306) Mao Ce-tung podporoval porodnost dětí, jakožto symbol posilování Číny. Během jeho působení se čínská populace rozrostla z 540 milionů, na 940 milionů obyvatel. Na konci 70. let došlo v Číně k přelidnění, a bylo nutné zakročit. (Greenhalgh 2008: 33)

V roce 1980 byla zavedena kontrolovaná populační politika, která definitivně odstranila původní vzhled čínské rodiny. Rodina směla zahrnovat pouze dva rodiče a jedno dítě. Pokud manželé zplodili druhého potomka, byli stíháni přísnými tresty. Docházelo ke sterilizaci manžela, vysokým pokutám, a druhé dítě nemělo nárok na průkaz totožnosti. Jestliže nebyla žena schopná zaplatit danou pokutu, byla přinucena k potratu, a to i ve vyšším stádiu těhotenství. (Poston 2006) Tak se z „velké tradiční čínské rodiny“ stala „tříčlenná skupinka lidí“, zahrnující maximálně dva rodiče z obou stran partnerů. Ve většině případů měli rodiče pouze jedno dítě, což se odráželo ve výchově. Výchova směřovala k obrovské podpoře svého jediného potomka ve vzdělání a kariérním růstu. Rodiče jej rozmalovali a kladli důraz na jeho blaho. Z takových dětí se tak často stávají egoisté, kteří už nemají v povaze starost a loajalitu ke svým rodičům. (Tang, Holzner 2007: 249) Zároveň populační politika zlepšila postavení ženy ve společnosti. Žena měla dříve na starosti domácnost a péči o děti a až politika „jednoho dítěte“ způsobila, že žena, jakožto jedináček, získala více možností, co se vzdělání a zaměstnání týče. (Nie 2005: 256)

2.8. Moderní rodina

Z popisu hlavních důsledků na přeměnu rodiny je zřejmé, že moderní čínská rodina se zcela liší od té původní. Konfuciánské vzory v moderní rodině téměř neexistují. Hierarchie vztahů byla nabourána *Zákonem o manželství* z roku 1950 tak, že už není možná diskriminace žen a mladších příslušníků v rodině. Ačkoliv jsou starší členové stále respektováni, a určitá synovská oddanost stále přetrvává, tak známky po konfuciánské oddanosti jsou velmi mizivé. (Davis, Harrell 1993: 10) Nicméně starší

generace je stále podporována svými potomky, avšak na rozdíl od dob patriarchátu, starost o rodiče dnes spadá i na ženu. (Tang, Holzner 2007: 52) Moderní rodina uznává ženu jako rovnou ve vztahu k muži. Rodinný majetek už nenáleží pouze muži, ale žena má na něj stejný nárok jako on. Oba partneři se mohou vzdělávat, podílet se na společenských aktivitách a politicky se angažovat. (Tomášek 2004: 305) Jednotliví členové rodiny jsou si navzájem rovni, mají svobodu při rozhodování a možnost věnovat se osobním aktivitám. Tím roste i hodnota individualismu, kterou Číňané přejímají podle západního vzoru. (Tang, Holzner 2007: 51)

3. Ba Jin (Bā Jīn, 巴金)

Tato kapitola pojednává o životě a tvorbě jednoho z nejvýraznějších čínských autorů 20. století. Zaměřuje se především na autorův život ovlivněný soudobou problematikou čínské transformace z feudální společnosti na společnost moderní. Jeho zkušenosti s tradicionalismem zakořeněným v čínské společnosti jsou jedním z klíčových témat v jeho dílech. Autobiografické prvky zasahují především do děje románu *Rodina*, která je stěžejním dílem pro tuto práci.

Ba Jin byl vyznavačem anarchismu a příznivcem demokracie a revoluce. V jeho dílech se objevují autobiografické prvky, které načerpal ve své vlastní rodině, motivované konfuciánskou morálkou. (Skollars, Jennings 2008: 50) Byl respektován nejen pro svou spisovatelskou zdatnost, ale především pro vyjadřování pravdy a svou lidskost. Je známý jako spisovatel, překladatel, vydavatel, a předseda *Čínského svazu spisovatelů* (*Zhōngguó Zuòjiā Xiéhuì*, 中国作家协会). (Ying 2010: 6)

3.1. Život

Autorovo vlastní jméno je Li Feigan (Lǐ Fèigān, 李芾甘), přičemž pseudonym „Ba Jin“ je vytvořen z kombinace jmen dvou anarchistických spisovatelů Bakunina a Kropotkina, kterými se ve své tvorbě inspiroval. (Chai 2008: 9 -10) V roce 1975 byl nominován na Nobelovu cenu za literaturu. (Goldman 1977: 262)

Ba Jin se narodil 25. 11. 1904, téměř na sklonku vlády dynastie Qing. Pochází z Chengdu, v provincii Sichuan. (Song 2013: 11) Vyrůstal v tradiční pěti-generační rodině, se zakořeněnou konfuciánskou morálkou. Rodina zahrnovala okolo devadesáti členů v čele s Ba Jinovým dědem. (Chai 2008: 9) Zprvu ho vyučovala matka, a poté mu byl povolen i domácí učitel. Po smrti svého děda vycítil možnost úniku z pout feudální rodiny, a začal se věnovat anarchismu a propagandě revolučních myšlenek. (Lee 2005: 215)

Ba Jin se proslavil především ve 30. a 40. letech, kdy prostřednictvím románů, povídek a esejí, ve kterých se čtenáři sdílel své pocity a názory v souvislosti s revolucí, získal velkou popularitu zejména u mladé generace. Psal jednoduchým a výstižným stylem, což působilo i na mladistvé, kteří mohli jeho tvorbě bez problémů porozumět. (Chai 2008: 10)

3.2. Tvorba

Roku 1920 začal navštěvovat *Odbornou jazykovou školu v Chengdu* (*Chéngdū Wàiguóyǔ Xuéxiào, Chéng Wài, 成都外国语学校, 成外*), kde spolu s bratrem studoval anglický jazyk. Během svého studia psal do literárního časopisu *Novoluní* (*Xīn Yuè, 新月*), a stal se členem *Společnosti za rovnoprávnost*, která bojovala za zrušení feudalismu. O tři roky později odjel do Šanghaje, kde se konečně vymanil z pout tradiční rodiny a osamostatnil se. Zde získal vzdělání jazyka esperanto, a v roce 1927 byla jeho dalším cílem Francie. (Sollars, Jennings 2008: 50) Během ročního pobytu v Paříži vydal svůj první román *Destrukce* (*Mièwáng, 灭亡*). Dále pokračoval v anarchistických aktivitách a překládal zahraniční anarchistická díla do čínského jazyka. Po roce působení v Paříži se vrátil zpět do své rodné země, a věnoval se především romanopisectví, což přetrvává i v průběhu 30. let. Vydává první trilogii, kde se střetává štěstí jedince s revolucí, pod názvem *Trilogie lásky* (*Aiqíng de Sānbùqǔ, 爱情的三部曲*). Ta zahrnuje romány *Mlha* (*Wù, 雾*), *Děšť* (*Yǔ, 雨*) a *Blesk* (*Diàn, 电*). Následuje ji další trilogie s názvem *Divoký proud* (*Jīliú, 激流*), kterou dokončil až po ukončení čínsko-japonské války. Autor čerpá z vlastních poznatků o životě a ze situace vlastní rodiny. Součástí *Divokého proudu* jsou romány *Rodina* (*Jiā, 家*), *Jaro* (*Chūn, 春*) a *Podzim* (*qiū, 秋*). (Feng 2014: 88)

Po vyhlášení Čínské lidové republiky zůstal i nadále věrný anarchismu a pokračoval ve své spisovatelské tvorbě. V roce 1950 se stal místopředsedou *Šanghajské asociace literárních a uměleckých kruhů* (*Shànghǎi Wénxué Yìshù Liánhéhuì, 上海文学艺术联合会*). (Lee 2005: 218) V šedesátých letech se stále angažoval v literárních spolecích, a podporoval ostatní spisovatele k odvážnějším projevům. (Ying 2010: 7) Díky své otevřenosti byl za Kulturní revoluce veřejně kritizován,

byl vyzván k sebekritice a následně perzekuován. (Lee 2005: 218) V roce 1977, rok po smrti Mao-Ce-tunga, byl rehabilitován, a opět mu bylo povoleno publikovat. (Song 2013: 12) V té době byl Ba Jin zdrcený z hrůzných politických experimentů, a navíc začal trpět Parkinsonovou chorobou. Poslední dvacet let života prožil v těžké nemoci a sepišoval převážně eseje a memoáry. Zemřel ve svých 101 letech na rakovinu. (Ying 2010: 9)

4. *Rodina (Jiā, 家)*

Román *Rodina* je Ba Jinovým mistrovským dílem. V díle zachycuje konflikt mezi tradiční rodinou a přílivem nových myšlenek mladé generace 20. let 20. století, a dále popisuje rodinný život pod vlivem konfuciánské morálky, která držela konzervativní Čínu v zaostalosti. (Ying 2010: 7)

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, román *Rodina* je součástí trilogie *Divoký proud*. Zpočátku byl publikován po částech v novinách *Shibao (Shíbào, 时报)* a následně v roce 1931 vydán jako první díl trilogie. V roce 1958 byl román přeložen do angličtiny, a roku 1975 byl nominován na Nobelovu cenu za literaturu. (Moston, Delton, Fulton, Orbaugh 2003: 72)

4.1. Politické pozadí románu *Rodina*

Příběh románu je zasazen do období Májového hnutí, kterého se účastnili zvláště mladí intelektuálové. Ovlivnění západem a novými idejemi se bouřili proti všemu starému, tzn. proti patricijské rodině, hierarchii, feudalismu, konfucianismu a tradicionalismu. To samozřejmě znamenalo i konfrontaci s rodinnými příslušníky, kteří byli vychováni ve starých poměrech, a nebyli schopni se přizpůsobit soudobému trendu. Většina mladých intelektuálů se snažila dostat z vlivu tradiční rodiny, ale málokdy se jim to povedlo. Vymanit se z takto těsně utažených pout znamenalo, postavit se rodinným autoritám, což nebylo zcela možné. Hnutí trvalo po celá 20. léta, kdy se podařilo prosadit celou řadu reforem a formování nové Číny bylo v rozkvětu. (Schwarcz 1986: 7)

4.2. Hlavní postavy

Román popisuje osudy čtyř-generační, feudální rodiny Gao. V celé rodině měl rozhodující slovo děd Gao, který řídil chod domu. Jeho slovo mělo největší váhu, a proti dědovi se nikdo neopovažoval vystoupit. Jeho nástupce byl dvacetiletý nejstarší potomek jeho syna, Juexin, který se ve všem podřídil chodu tradiční rodiny. Dále zde vystupuje Juehui, který se snaží bojovat proti tradicionalismu a je ovlivněn studiem

reformátorských myšlenek. Tyto myšlenky šířil i mezi mladšími zástupci v rodině, sestřenkou Loutnou a svým mladším bratrem Jueminem. Ti zastávali stejné názory, avšak vzhledem k jejich nízkému věku se nedokázali vzbouřit proti vůli autority. Dále zde vystupují manželky mužských potomků, sestřenice, bratřenci, děti, ženy a služebné. Ačkoliv jsou osudy rodinných členů různé, tak je spojuje jedno, a to spoutanost tradiční morálkou.

4.3. Děj

Dílo *Rodina* řeší mezigenerační střet, kde dochází k rozporu mezi osobním štěstím, na úkor udržení rodinné stability. Postava Juexina zaujímá v rodině postavení nejstaršího syna, proto veškerá rodinná zodpovědnost padá na jeho hlavu již v brzkých dvaceti letech. Dříve spolu se svými mladšími bratry, Juehuiem a Jueminem, navštěvuje školu, kde se setkává s myšlenkami reformátorů. I když s nimi Juexin sympatizuje, nemůže je následovat, protože je nejstarším synem rodiny Gao. Ve svém mládí měl celou řadu idejí o svém budoucím životě, avšak feudální rodina nedopustila, aby je naplnil. Zůstal po celý život uvězněn uvnitř pěti-generačního domu, bez jakékoli iniciativy se proti tomu postavit. Naopak jeho mladší bratr Juehui byl volnomyšlenkář, příznivec anarchismu a západní filozofie, a nebylo pro něj příliš těžké vymanit se z vlivu rodiny. Především také díky tomu, že v rodině neměl postavení nejstaršího syna, a tak měl více prostoru ke vzdoru. Často tak mezi bratry docházelo k rozkolu názorů, i když oba zaujímali v podstatě stejný názor.

Autor v díle řeší otázku humanismu a individualismu. Postava Juehuie znázorňuje prototyp nového člověka, vyčnívajícího ze semknuté rodinné komunity a prostřednictvím jeho charakterů a názorů poukazuje na to, jak je uniformita čínské společnosti zpátečnická. Dále poukazuje na téma zrovnoprávnění žen, kdy se popisuje osud slečny Loutny, toužící po vzdělání a šťastném životě. Ačkoliv je sama rozhodnutá ustříhnout si svůj cop, tak feudální společnost to nedovoluje, a její postavení zůstává i navzdory novátorským názorům neměnné. Dalším příkladem je osud služebné Fénix, který je odkazem na krutost společenské hierarchie. Paní domu jí vybrala starého ovdovělého muže za manžela, přičemž mu měla sloužit jako ženina. To bylo

pro ctnostnou dívku natolik potupné, že spáchala sebevraždu, tak, jako to bylo v Číně běžné po celá staletí.

I když je román vydán až v roce 1931, jeho téma bylo stále velmi aktuální a vzbuzoval v lidech nadšení a touhu jednat.

5. Analýza románu *Rodina*

První ukázka popisuje situaci v oblasti vzdělání žen v průběhu dvacátých let, kdy se objevily první koncepty smíšených škol pro chlapce a dívky. Bratři Juexin, Juehui a Juemin navštěvují chlapeckou školu, kde se všichni tři seznamují s novými západními myšlenkami a šíří je mezi ostatními mladými členy rodiny. Ovlivňují například sestřenku Loutnu, která touží po vzdělání, ale její matka Paní Zhang jí to neschvalovala: „*Co to říkáš, v chlapecké škole budou přijímat studentky! A ty chceš dělat zkoušku?*“ překvapeně se ptala paní Čang v domnění, že se snad přeslechla. „*Opravdu,*“ bázně odpovídala Loutna a vysvětlovala dál: „*Není na tom nic divného. Slavná Pekingská universita přijala už tři studentky a v Nankingu a Šanghaji už také uskutečnili koedukované vyučování.*“ „*Bůhví co z toho dnešního světa za chvíli bude!*“ Paní Čang vzrušeně vzdychala. „*To když jsme my byly dívkami, ani za milion by nás nenapadlo, že by mohla být někdy taková podivná slova!*“ Její slova se lila nad Loutnou jako ledová sprcha, po celém těle ji mrazilo, stála strnule, bez hlesu. Přece však ještě docela neztratila naději, odvaha se jí pomalu vracela a Loutna mohla opět pokračovat: „*Maminko, dneska je jiná doba, od té doby uplynulo už dvacet let! Svět se každým dnem mění. Ženy jsou stejní lidé jako muži, proč by tedy nemohly studovat společně s chlapci?*“ (Pa Ťin 1959: 33) Loutna jako dívka vyrůstající v období Májového hnutí stále neměla stejná práva v oblasti vzdělání jako chlapci. Očekávala se od ní výchova dětí. Loutna se snažila vzepřít feudální rodině, avšak neměla dost odvahy postavit se své matce a ostatním příbuzným, protože v té době to zatím nebylo společensky přípustné. Dívky respektovaly své rodiny a z úcty k ní nepodnikaly nic, co by je mohlo vyřadit z rodinného kolektivu.

Nejstarší syn Juexin dospěl a jeho otec chtěl, aby se oženil: *Do domu Kaových často přicházeli dohazovači s úmyslem oženit ho. Nakonec po otcově vybírání zůstaly toliko dvě dívky, jež obě přicházely v úvahu; mezi těmito dvěma dívkami se nemohl otec rozhodnout, která by byla vhodnější družkou pro syna, a rovněž vážností lidí, kteří obě dvě dívky dohazovali, byla stejně veliká. Ťue-sinův otec se tedy uchýlil o radu k hádání osudu. Napsal rodná jména dívek na malé červené papíry, svinul je do dvou kuliček a drže je v ruce předstoupil před božstvo předků s upřímnou modlitbou. Pak vytáhl jeden*

papírek. Tak bylo rozhodnuto o svatbě s dcerou Liových. (Pa Āin 1959: 37) Juexinově svatbě předcházela celá řada zvyklostí, jako například využívání instituce dohazovačů, kteří měli na starost vyhledávání vhodných protějšků. Celý proces měl na starosti Juexinův otec, a Juexin navzdory lásce k sestřence Švestkovému Květu se oženil s cizí ženou jménem Šťastný Nefrit. Zanedlouho po svatbě zemřel otec, a Juexin ho musel zastoupit: Pozdě v noci po tom večeru si mne zavolal otec k lůžku, abych sepsal jeho závěť, matka držela lampu, nejstarší sestra pouzdro s tuší. Psal jsem větu po větě, jak otec diktoval, a při psaní jsem plakal. Druhého dne otec zemřel. Břemeno, jež nesl otec na svých ramenou, přestěhovalo se pak na moje bedra. Přijal jsem je dobrovolně a ani trochu jsem nelitoval. (Pa Āin 1959: 103)

I když se Juexin plně oddal rodinnému životu, vzdal se studia a začal pracovat, tak se stále rád vzdělával v oblasti nových reformátorských ideologií a udržoval si přehled čtením časopisu *Nové mládí*, které bylo periodikem propagujícím společenské a politické reformy: *Filosofie poklon a filosofie neodporování zlému měly skutečně pro Āie-sina velký význam. Právě ony byly s to beze srážek spojit teorie „Nového mládí“ s reálnou skutečností této rodiny. Uklidňovaly ho, dovoľovaly mu věřit v nové myšlenky na jedné straně a smířovat se i žít v souladu se starým životem na straně druhé, aniž v tom cítil rozpor. Tak se z něho stal člověk dvou charakterů: ve staré společnosti, ve staré rodině to byl mladý pán, který již ztratil všechnu životní sílu; když byl pohromadě se svými dvěma mladšími bratry, byl z něho opět nový mladý člověk. (Pa Āin 1959: 43)* Z ukázky je zřejmé, že je Juexin spoutaný tradiční rodinou a řeší otázku osobního štěstí na úkor rodiny. Jelikož byl nejstarší syn v rodině, očekávalo se od něho plné podřízení rodině a zabezpečení jejich štěstí.

Juexin sice plnil roli patriarchy, ale nejstarším členem rodiny byl děd, a proto mu byli všichni členové podřízeni. Následující ukázka zachycuje úvahu prostředního bratra Juehuie, který rozjímá nad dědovou autoritou: *„Kam až mu paměť sahala, vyvstávala mu v hlavě podoba děda s přísnou tváří. Děd byl člověk, kterého si celá rodina vážila a milovala. Často se tvářil přísně a nepřístupně. Āie-chuej zřídka kdy promluvil s dědem více než pět vět. Každého dne ráno i večer chodil pravidelně popřát dědovi dobrý den či dobrou noc, jinak bylo jen málo příležitostí k setkání. Ať byl kdekoli, pokaždé když viděl přicházet děda, staral se Āie-chuej, jak se jen ztratit, protože sotva se někde objevil děd, cítil se vždy velmi stisněný, ani zasmát se neodvážil. Děd se mu zdál*

člověkem naprosto cizím.“ (Pa Āin 1959: 90) Děd Gao jako symbol stáří byl považován za symbol moudrosti, a tak k němu všichni rodinní příslušníci vzhlíželi s úctou. Jeho postavení mu zajišťovalo moc a kontrolu nad všemi členy rodiny.

Následující ukázka popisuje zasedací pořádek celé rodiny Gao při oslavách Nového roku: *U předního stolu seděla pouze starší generace. Podle pořádku tam byl starý pan Kao, jeho ženina Čchen, stará milostpaní Čou, třetí milostpán Kao Ke-ming se svou manželkou Čang, čtvrtý milostpán Kao Ke-an se svou manželkou paní Wang, pátý milostpán Kao Ke-ting se svou manželkou paní Šen, dále tam seděl ještě host, Āüe-sinova tetička paní Čang (matka sestřenice Loutny); bylo jich dohromady právě deset. U druhého stolu seděl Āüe-sin se svými sourozenci, dále Āüe-sinova manželka LiŠťasný Nefrit a sestřenice Loutna, dohromady jedenáct lidí. Byla tu mužská generace všech „Āüe“. Synové nejstaršího syna rodu- Āüe-sin, Āüe-min a Āüe-chuej, syn třetího strýce – Āüe-jing, synové čtvrtého strýce – Āüe-čchün a Āüe-š'. Generace dívek se jmenovala „Šu“; Šu-chua z rodiny nejstaršího syna, Šu-jing z rodiny třetího strýce a Šu-čen, dcera pátého strýce. Kromě toho byli v rodině ještě Āüe-žen z rodiny třetího strýce a Āüe-sien a Šu-fang z rodiny čtvrtého strýce, kteří byli příliš malí a nemohli zasednout ke stolu. Zato maličký synek Āüe-sinův, Čhaj-čen, byl posazen ke stolu. Starý pan Kao si rozhodně přál mít u této novoroční večeře všechny čtyři generace.* (Pa Āin 1959: 108)

Rodina Gao byl ukázkovým případem prototypu čínské tradiční rodiny. Zahrnovala několik desítek příbuzných, kteří žijí pospolu a tvoří jeden celek. Ukázka koresponduje s ideálem a přáním každé konfuciánské rodiny. Forma čtyř-generační rodiny byla spíše luxusem, který si mohli dovolit pouze bohatí feudálové. Vztahy mezi jednotlivými členy byly pokrevně propleteny, často docházelo ke sňatkům s příbuznými, aby se zachoval rodinný majetek. Velká tradiční rodina měla v sobě zakořeněnou celou řadu zvyků, společně udržovali kontinuitu rodu, a oslavovali ji uctíváním předků: *A opět nejdříve starý pán domu pobil čelem před rodinnými předky a zašel, po něm pobila čelem paní Čou, pak přišel na řadu třetí milostpán Ke-ming, po něm opět jeho žena paní Čang, a tak to šlo dál, až nakonec po páté milostpaní, paní Šen, dědova ženina paní Čchen. Tito lidé si klekali trpělivě a se zaujetím a strávili obřadem víc než půl hodiny. Pak došlo na generaci Āüe-sinovu. Nejdříve si opět kleklo*

pět bratří a bratranců vedených Ťüe-sinem. Ti museli pobít čelem až devětkrát.
(Pa Ťin 1959: 130)

Uctívání předků bylo jedním ze základních pilířů konfuciánství, a proto bylo uctívané i rodinou Gao. Z toho důvodu, že kult předků udržoval kontinuitu rodu, byly rituály zakořeněny v rodině tak hluboce, že ani mladá generace rodiny Gao, která žádala odstranění všeho starého, nevzdorovala výše zmíněným ritům.

Postava Juehuie v románu zastupuje největšího buřiče rodiny. Mladý chlapec touží po kariéře a rád by se odpoutal od feudální rodiny. Snaží se přesvědčit mnoho svých vrstevníků k aktivnímu boji proti autoritám, a kritizuje jejich nečinnost: „*Jste všichni tak trpní, v nejmenším se nepostavíte na odpor. Jak dlouho to budete ještě snášet? Ústa máte plná odporu proti staré rodině a ve skutečnosti berete v ochranu ty, kteří ji tvoří. Vaše myšlenky jsou nové, ale činy jsou staré. Nemáte dost odvahy!*“ (Pa Ťin 1959: 101)

Juehui se zúčastnil hnutí, které probíhalo ve městě. Hnutí protestovalo proti špatnému zacházení se studenty, kteří šíří novou kulturu pomocí divadelních představení. O Juehuiových aktivitách se dozvěděl děd Gao, a nechal si Juehuie zavolat k sobě do ložnice: *Děd posléze potlačil kašel a vida, že Ťüe-chuej ještě stojí před ním, znovu rozčileně řekl: „Vy, studenti, se po celý den na knihu nepodíváte a jenom byste vyvolávali třenice. Dnešní škola je už veskrze zkažená, vychovávají tam jen jakési buřiče. Já jsem vždycky říkal, aby vás nepouštěli do žádné školy; jak dneska děti přijdou do školy, jen se zkazí.“ „Není pravda, že bychom rádi vyvolávali třenice, klidně jsme si studovali ve školách. Naše hnutí je pouze hnutí sebeobrany. Docela bez příčiny nás zbili, samozřejmě že se jen tak nedáme...“ Co nejmírněji, zadržuje hněv, vysvětlovat Ťüe-chuej: „Ty budeš ještě odmlouvat! Já ti něco povídám a ty si klidně vedeš svou! Ode dneška nedovolím, abys chodil ven dělat výtržnosti...“* (Pa Ťin 1959: 70)

Děd Gao jako patriarcha byl starý literát a konfucián. Síla jeho slova ovládala celou rodinu. Ačkoliv je Juehui jedním z hlavních zastánců hnutí, anarchista a volnomyšlenkář, dědovi nevzdoroval a ve všem se mu podřídil. Vzдор by znamenal vydědění a chudobu, což si ani jeden mladý člověk nemohl dovolit. Všichni byli závislí na sobě navzájem, a tak i Juehui dal na rady svého staršího bratra, a proti dědově autoritě nic nepodnikl: „*Když s tebou děd hovoří, musíš počkat, až se vymluví a uklidní*

se. Odpověz několikrát ano a jdi pryč a všechno pusť k vodě, jako kdybys ho nikdy nic neslyšel povídat. Není tento způsob ten nejjednodušší“ Když se s ním počneš přít, není to k ničemu dobré!“ (Pa Āin 1959: 72)

Typickým rysem čínské feudální rodiny bylo prodávání dívek do cizích rodin. To potkalo i služku Fénix, která pracovala v rodině Gaových od dětství. Jednoho dne se paní domu rozhodla, že prodá jednu ze svých služek, Fénix nebo Waner, starému muži jako ženinu. Pro mladé dívky, které si představovaly krásnou budoucnost, byla vidina toho, že je čeká osud konkubíny potupná: „*A jestli mě opravdu vyberou, co si počnu?*“ *zaúpěla zoufale Fénix, přerušujíc to těžké mlčení. Pak nezbude než jít, tím je vinen náš nedobrý osud,*“ *odpovídala jí hořce Wan-er.* „*Ne, ne! Já nemohu jít. Ty nevíš, co je se mnou. Já nepůjdu, kdybych měla i zemřít – nebudu dělat tomu dědkovi konkubínu!*“ *bránila se Fénix, jako kdyby to už byla pravda. (Pa Āin 1959: 146)*

Fénixino slovo nemělo žádnou váhu, nízké postavení v rodině jí nedovolovalo mít možnost volby. Hierarchický žebříček vztahů ji řadil do pozice „*poddané vůči vládci*“, a tak musela poslechnout paní domu. Stařec si nakonec vybral Fénix jako svou konkubínu. Fénix takové ponížení neunesla a utopila se. Sebevražda byla u mladých dívek častým řešením těchto problémů. Vztah bez lásky a nízké postavení v domácnosti pro ně byly mnohdy horší, než smrt. Stejný osud jako Fénix potkal i řadu dalších žen.

Následující ukázka popisuje úvahu malé Shuzhen, které byly podvázány nožky. Bratřenci se mladé slečně posmívali, že má zdeformovaná chodidla a ona to nesla velmi špatně: *Náhle jí v duchu vyvstala matčina slova. Ano, matka jí vyprávěla o tom, jak se Šťastnému Nefritu tajně posmívali pro její přirozeně vyvinuté nohy a jak dokonce tehdy o svatbě, když prvně vstoupila do svatební ložnice a posadila se na kraj postele, kdosi jí schválně odhrnul sukni, aby bylo vidět její velká chodidla. Tak poznala Šu-čen z matčina vyprávění neštěstí velkých chodidel a pod matčinou rákoskou poznala štěstí malých. Dík tolika ranám i dlouhému trápení, dík mnoha slzám a bezesným nocím nakonec opravdu přeměnila své nohy do toho podivného tvaru. A čeho tím nakonec dosáhla? Stala se matčinou pýchou a terčem posměchu svých bratřenců a sestřenic. Obdiv a pocty, které jí prorokovala matka, se nedostavily a přišlo to, co matka neočekávala – posměch a politování. Šu-čen šlo teď na třináctý rok; tak maličká se*

stala obětí. Zchromlé nohy ji často pobolívaly, nikdy nemohla stačit svým vrstevnicím, a tak už pro fyzickou slabost se stávala křehkou a neodolnou. (Pa Ťin 1959: 175)

Ukázka se věnovala neštěstí, které postihlo malou Shuzhen. Společně s ní trpěly miliony čínských žen. Ve dvacátých letech minulého století se mladá generace odkláněla od praktik jako je svazování nohou, avšak matka Shuzhen byla vychovávána v konfuciánské rodině, a považovala svázání chodidel za zvýhodnění při uzavření sňatku.

Další ukázky reflektují osudy rodiny po smrti děda Gao: *Tak zemřel starý pán. Jeho smrt přinesla velké změny v rodině. Všechna činnost ustala. Z hlavního sálu se stala „Síň duše zemřelého“, kterou potáhli purpurovým hedvábím. Z hlavní dvorany udělali svatyni. V síni duše zemřelého plakaly ženy a ve svatyni četli buddhističtí mniši sůtry. V Síni duše zemřelého rozvěsili smuteční nápisy a obřadní závěsy, ve svatyni pověsili obrazy Buddhy a paláce Vládce podsvětí, Jen-luo. Duchové se opět objevili v tomto domě. (Pa Ťin 1959: 335)* Rodina Gao uspořádala pohřební ceremoniál, se všemi řádnými náležitostmi. V té době měla rodina síň předků, kde byly umístěny portréty zesnulých předků rodiny Gao a vyhrazená místa pro jejich uctívání. Protože zemřel nejvyšší patriarcha děd Gao, jeho žezlo přebral jeho nejstarší vnuk Juexin. Juexin tak neměl možnost vymanit se z pout velké, tradiční, konfuciánské rodiny. Potom, co se Juexin ujal vedení rodiny, Juehui se konečně rozhodnul, že opustí rodinu. Tajně zosnoval svůj útěk, při kterém mu pomáhala sestřenka Loutna a jeho mladší bratr Juemin. Juehui nastoupil na loď, která mířila do Šanghaje:

Řeka, ta požehnaná řeka! Ona ho odnese z rodiny, v níž strávil osmnáct let života, donese ho do neznámého města, mezi neznámé lidi. Ponořil se do zadumání, vidiny budoucnosti mu zastřely oči a Ťüe-chuej už neměl čas litovat osmnácti let svého života, který nyní nechával za sebou. Naposled se ještě ohlédl zpět, zašeptal tiché „Nashledanou!“ a znovu otočil hlavu, aby se zadíval do věčně vpřed postupujícího, ani na okamžik se nezastavujícího zeleného proudu. (Pa Ťin 1959: 399)

6. Yu Hua (Yú Huá, 余华)

V této kapitole se zaměřím na autorův život a tvorbu. Zejména na jeho první román *Žít!* (*Huózhe*, 活着), který následovně využiji jako primární podklad pro poukázání změny mezi tradiční a moderní čínskou rodinou.

Yu Hua je jedním z nejznámějších a nejúspěšnějších čínských spisovatelů současnosti. Se psaním beletrie začal v roce 1983, sedm let po skončení Kulturní revoluce v Číně. V 80. letech se věnoval zejména povídkové tvorbě, v 90. letech psal romány, a v současnosti píše romány, povídky a eseje pro *New York Times*. Během svého působení na spisovatelské scéně, získal celou řadu literárních ocenění. (Ying 2010: 251)

6.1. Život

Yu Hua se narodil 3. dubna 1960, ve městě Hangzhou, v jihovýchodní provincii Zhejiang. Jeho rodiče zde působili jako lékaři, což výrazně ovlivnilo jeho dětství i spisovatelskou tvorbu. V období, kdy navštěvoval školu, probíhala v Číně Velká kulturní proletářská revoluce (Wúchǎn Jiējí Wénhuà Dàgéming, 无产阶级文化大革命, 1966-1976). Školy víceméně ovládali Rudí gardisté¹¹ (Hóng Wèibīng, 红卫兵), a tak fungovala spíše jako centrum politických činností. Hrůzy, které zde spatřoval, se následně odrazily v jeho rané tvorbě. (Ying 2010: 251)

Po ukončení základní školy v roce 1973, začal číst propagandistické romány. Ty srovnával s pouličními plakáty s „velkými znaky“¹² (Dàzìbào, 大字报), které se objevovaly během Kulturní revoluce. „Byla to první skutečná literatura, kterou jsem četl. Na ulici, mezi plakáty, jsem začal mít rád literaturu.“ (Li 2011: 138)

¹¹Organizovaný kolektiv mladých lidí, bojujících během Kulturní revoluce proti tradicím. Jsou spojování s kultem MaoZedonga, drancovali ulice a školy a kritizovali každého, kdo se vzpíral Kulturní revoluci. Říká se jim také „Maovy děti“ a jsou první, kdo odstartoval psaní plakátů s „velkými znaky“. (Jiang, Ashley 2000: xiii)

¹²Plakáty veřejně kritizovaly a obviňovaly kohokoliv, kdo se znelíbil Rudým gardistům. V ulicích je bylo možné vidět na každém kroku. (Jiang, Ashley 2000: xiii)

Po střední škole nastoupil do jednoletého zubařského kurzu. Tomuto povolání se věnoval až do roku 1983, tedy pouhých pět let. Práce zubaře ho neuspokojovala, považoval ji za odpornou činnost. (Ying 2010: 251)

6.2. Tvorba

V roce 1983 vyšla jeho první povídka, na základě které dostal ono vytoužené místo jako zaměstnanec v kulturním středisku ve městě Haiyan. To ovlivnilo jeho kariérní růst jako spisovatele, a začal vydávat jednu povídku za druhou. (Ying 2010: 251)

Po skončení Kulturní revoluce docházelo v Číně k uvolnění, propagandistické romány byly nahrazeny experimentálními literárními směry. Důležitým „literárním obrozením“ byla avantgardní literatura (Xiānfēng Wénxué, 先锋文学), do níž se řadí spisovatelka Can Xue, spisovatelé Su Tong, Mo Yan, Ge Fei a další. K nim se se svou ranou tvorbou zařadil i spisovatel Yu Hua. Jedná se o autory, kteří vyrůstali v období hrůz Kulturní revoluce, a jejich tvorba je reakcí na tuto nuznou dobu. Specifickými motivy pro avantgardní literaturu byly schizofrenické obrazy, sny, a sexualita. Experimentovalo se především s narativními postupy, a konečně se objevují i prvky individualismu a subjektivity. (Zhang 1997: 155) Yu Hua připouští, že byl zpočátku hluboce ovlivněn zahraniční literaturou, především Franzem Kafkou a japonským spisovatelem Kawabatou. Snažil se vyjádřit podstatu světa skrze jazyk, například v povídce „V osmnácti na cestě“ (Shíbā Suì Chūmén Yuǎnxíng, 十八岁出门远行, 1987), kde využívá prvků surrealismu a magického realismu, motivů brutálního násilí a smrti, projevují se známky absurdity a iracionality. (Li 2001: 141, 142)

V 90. letech Yu Hua odvrátil svou pozornost od psaní avantgardních povídek k psaní románů. Na svém kontě má momentálně pět románů, román *Žít* (*Huózhe*, 活着, 1991), *Dva liangy rýžového vína* (*Xǔ Sānguān Mài Xuè Jì*, 许三观卖血记, 1995), *Křik v dešti* (*Zài Xì Yúzhōng Hūhǎn*, 在细雨中呼喊, 2003), *Bratři* (*Xiōngdì*, 兄弟, 2005/6), *Sedmý den* (*Dìqī Tiān*, 第七天, 2013).

Yu Hua ve svých románech využívá jednoduchého, hovorového jazyka, postavy jsou mnohem reálnější, vztahy mezi osobami jsou psychologicky propracované, a příběhy jsou realistické a barvité. Není politicko-kritický, využívá symboliky a je spíše sociálně kritický. (Ying 2010: 251)

7. *Žít!* (*Huózhe*, 活着)

Dílo *Žít!*, je prvním autorovým románem, vydaným v roce 1992. (Liu 2004: 103) Zpočátku byl román vydáván po částech v periodiku *Sklizeň* (*Shōuhuò*, 收获), a až poté jako samotný román. Rok po jeho vydání bylo dílo zfilmováno pod stejnojmenným názvem *Žít!*, režisérem Zhou Yimouem. (Martincová citována in Yu Hua 2014: 186)

Román *Žít!* paralelně zachycuje příběh rodiny a politickou situaci ve 30. let do konce Kulturní revoluce. Zároveň reflektuje dopad čínských politických experimentů na osud rodiny Xu. Jedná se o sociální dílo s prvky humanismu, příběh je vyprávěn v 1. osobě a znázorňuje subjektivní pohled na život. V románu je absence kritiky společnosti, vypravěč spíše situaci konstatuje, ale politické názory se zde nevyskytují. (Laughlin 2005: 224)

V příběhu se často objevují negativní momenty jako nemoci, smrt, hladomor a chudoba. Povznesenost vypravěče nad svým osudem, a smíření se se smrtí svých blízkých, působí poněkud absurdně, což jde ruku v ruce i s absurdností politických experimentů té doby. Hlavní hrdina si i po ránách osudu zachovává lásku k životu a důstojnost. (Ying 2009: 251) Po pohřbení všech svých členů rodiny zůstává na světě sám, avšak ničemu nevzdoruje, nestěžuje si, naopak vypráví příběh s velkou energií a chutí do života. (Hong 2009: 395)

7.1. Politické pozadí

Jelikož se příběh hlavního hrdiny odehrává v průběhu třiceti let, jsou zde podrobně znázorněny dopady japonské okupace, občanské války, Velkého skoku a Kulturní revoluce na konkrétní členy rodiny. Na tomto příběhu můžeme pozorovat transformaci zpočátku ještě tradiční statkářské rodiny, v rodinu moderní.

Příběh začíná ve 40. letech, a zaznamenává situaci japonské okupace a občanské války, kdy rodina ještě funguje na pomalu vytrácejících se principech konfuciánské morálky. Stále jsou přítomny známky starých tradic jako svazování nohou,

uctívání předků a mnohoženství. V 50. letech děj zachycuje pozemkovou reformu a vytvoření lidových komun, kdy se celá rodina věnuje práci na poli a stravuje se společně s cizími rodinami ve veřejných jídelnách. Za Velkého skoku se rodina podílí na výrobě oceli a obyvatelstvo stále chudne a trpí hladem. V následujícím desetiletí, po vyhlášení Kulturní revoluce, je zde popsána nuzná situace v ulicích a situace hladovějících rolníků na poli. Příběh reflektuje politické experimenty Mao Ce-tunga přímo v jádru rodiny.

7.2. Hlavní postavy

Roli vypravěče zaujímá venkovan Fugui, jehož charakter se v příběhu mění ze sprostého hazardního hráče, na spolehlivého milujícího manžela a otce. Jiazhen je v pozici milující manželky, která se stará o chod domácnosti, a i když je velmi nemocná, tak pracuje na poli až do vyčerpání svých sil. Fugui a Jiazhen spolu mají dvě děti, dceru Fengxia, která v brzkém věku přichází o sluch a řeč, a syna Youqing, jemuž je umožněno navštěvovat základní školu. Wan Erxi vystupuje jako manžel Fengxia, se kterou má syna Hořkého Kořínka.

7.3. Děj

Děj je zasazen do období japonské okupace, a končí až Kulturní revolucí. Hlavní postava Fugui popisuje své mládí, kdy propadal závislosti na hazardu, díky němuž přichází o majetek celé jeho statkářské rodiny. Následně je nucen opustit rodný dům, a spolu s matkou, těhotnou manželkou Jiazhen a jeho dcerou Fengxia, se přestěhovat do doškové chalupy. V té chvíli přijímá svůj osud chudého rolníka a začíná se chovat jako spořádaný manžel. Ve chvíli, kdy jde své nemocné matce koupit lék, je nešťastnou náhodou naverbován do armády, ve které prožívá dva roky. Poté se vrací domů. Tam však najde jen svou manželku, hluchoněmou dcerku a malého syna Youqinga. V období pozemkových reforem a zřizování lidových komun pracuje celá Fuguiova rodina na poli. Jako první, odchází ze světa třináctiletý syn Youqing. Následuje ho jeho starší sestra Fengxia, která umírá při porodu, a poté jejich matka Jiazhen. Fugui se spolu se svým zetěm stará o dceřiného syna. Zeť záhy umírá,

a Fugui zůstává sám se svým vnukem Hořkým Kořínkem, ten se však v době své nemoci udusí fazolkami. Fugui pohřbil všechny členy své rodiny, avšak celý příběh vypráví se smířením, a s chutí do života.

8. Analýza románu *Žít!*

Začátek románu je zasazený do konce osmdesátých let, kdy vypravěč vzpomíná, jak se před deseti lety při své práci, jako folklorista působící na venkově, setkal s neznámým starcem jménem Fugui. Neznámý stařec mu chronologicky líčí své mládí a začíná svůj příběh v polovině čtyřicátých let minulého století. V následujících ukázkách je feudální rodina modelována do moderní rodiny.

Příběh začíná, když vypravěč předává slovo starci, který ho seznamuje se situací jeho rodiny Xu. Fugui začíná vzpomínkou na otce: *Můj táta tudy často chodíval, už to ale bude více než čtyřicet let. Nosíval na sobě kabátec z černého hedvábí a ruce měl sepnuté za zády. „Jdu se projít po svých polnostech,“ říkával mámě, když vycházel z domu. Jakmile ho lidé pracující na jeho polích uviděli, hned se oběma rukama chopili motyk a uctivě volali: „Dobrý den, vašnosto!“ I ve městě ho oslovovali „pane“. Můj otec sice patřil do vyšší sociální třídy, ale když si stáhl kalhoty a přidřep, aby se vysral, byl jako obyčejnej chud'as.* (Jü Chua 2014: 11)

Ukázka vypovídá o existenci feudálních vztahů na venkově a společenské hierarchii. Otec Fuguie měl v rodině hlavní slovo, a jakožto statkář zaměstnával na svých polnostech rolníky, kteří obdělávali jeho půdu. Celá rodina se těšila velikému bohatství, vlivu a úctě: *Tehdy se naší rodině ještě dařilo dobře. Patřilo nám přes sto mou polí. Všechno odsud až k támhletěm továrním komínům bylo naše. Táta a já jsme byli široko daleko známí jako zámožný starý pán a zámožný mladý pán.* (Jü Chua 2014: 11) Fugui byl jediným synem v rodině, a proto se očekávalo, že po smrti otce zdědí všechny polnosti a stane se hlavou rodiny Xu, proto rolníci vyjadřovali úctu svému pánovi i Fuguiovi stejně. V té době existovala sociální propast mezi bohatými a chudými, v tomto případě mezi statkáři a rolníky. Společnost stále fungovala podle zakořeněných konfuciánských hierarchických vztahů. V ukázkách se jedná zejména o vztah mezi „vládcem a poddaným“, který můžeme najít i v Ba Jinově feudální rodině, ve vztahu služebnictva k pánům.

Fugui byl hazardním hráčem a častým návštěvníkem nevěstinců. Hraním kostek postupně promrhával rodinný majetek. Manželka, matka i otec mu často vyčítali jeho závislost, ale jeho charakteru se to nijak nedotklo: *Už od chvíle, kdy jsem se ráno probudil, jsem se těšil, jak si to večer zase užiju. Zato můj otec si věčně stěžoval a domlouval mi, abych řádně uctíval předky. V duchu jsem si říkal, že na tomhle světě přece nejsem proto, abych uctíval předky. Proč bych se měl vzdát svých příjemně trávených dnů ve prospěch něčeho tak otravného, jako je uctívání předků.* (Jü Chua 2014: 13)

Fugui ignoruje rodinné tradice a vyčnívá z kolektivu, jeho život není v souladu s kultem předků. V tomto případě se Fugui jeví jako individuální jedinec, a jeho chování je v rozporu se zásadami správného chování a nejvyšší morální hodnotu konfuciánství, uctíváním předků.

Fuguiova manželka Jiazhen věděla o návštěvách nevěstinců svého manžela, ale jako správná oddaná žena proti nim nic nepodnikla: *Moje žena Ťia-čen o mém řádění ve městě samozřejmě dobře věděla. Byla to ale hodná ženská. Musel jsem si tak ctnostnou a pracovitou ženu v tomhle životě zasloužit snad jedině proto, že tím minulým jsem se proštěkal jako pes. Ťia-čen se mi ve všem vždy podřídila. Když jsem ve městě řádil, ona se doma trápila. Ale nikdy neřekla ani slovo, přesně jako moje matka.* (Jü Chua 2014: 17)

V kontrastu k postavě Fuguie, Jiazhen zaujímá pozici ctnostné ženy se všemi konfuciánskými předpoklady, které se od žen očekávaly. Starala se o chod domácnosti, byla po ruce své tchýni, pečovala o dcerku, neúčastnila se manželových společenských aktivit, a každou noc ho očekávala doma. Autor tak vedle sebe postavil dva odlišné charaktery, které se názorově rozcházejí. V tomto směru je Ba Jinova rodina vyrovnanější.

Fugui se s otcem kvůli hazardu často hádal, tvrdil svému otci, že pomocí hazardu *dělá obchody*, což otce vyvádělo z míry. Napjatá situace v rodině eskalovala k fyzickému násilí: *Nečekal jsem, že můj táta, který se normálně uvede do pohybu jedině tehdy, když začne kašlat, v sobě najde tolik energie. Bušil do mě čím dál zuřivěji. Já ale nejsem žádná moucha, co čeká, až ji plácnou. Už jsem do sebe bušit nenechal, chňapl jsem ho za ruku a odstrčil ji. „Co blázníš, táto! Kdybys to nebyl ty, kdo mě přivedl na tenhle svět, tak z tebe vymlátím duši. Sakra, vzpamatuj se!“ Pevně jsem svíral jeho pravou ruku, ale on si levou začal sundávat i druhou trepku. Byl odhodlaný začít mě znovu tlouct. Ale já ho popadl i za druhou ruku, až se nemohl ani hnout. Byl tak rozrušený, že se pěknou chvíli trásl, než byl schopen zařvat: „Typarchante!“ „Jdi do hajzlu!“ Oběma rukama jsem ho zatlačil tak, že sebou kecnul na podlahu v rohu místnosti. (Jü Chua 2014: 14)*

Agresivní chování vůči otci narušuje hlavní pilíř tradiční morálky, synovskou oddanost. Vulgarita a násilí není součástí žádného konfuciánského konceptu, a proto se zde Fugui jeví jako jedinec bojující sám za sebe, ne za kolektiv. Na rozdíl od Ba Jinova buříče Juehuie, který i navzdory svého vzdoru proti feudalismu a tradicím vystupoval s respektem vůči autoritám, Fugui v sobě zatím neuchovává žádnou z morálních hodnot.

V tu noc, kdy Fugui prohrával posledních sto *mou* půdy, přišla za ním těhotná Jiazhen, a snažila se ho od hry odradit: *Ťia-čen mě znovu zatáhla. Kouknu, a ona už zase klečí. „Pojď se mnou domů,“ zašeptala. Cože?! Že se mám se svojí starou vrátit domů? To ze mě chce udělat bláznů? Když jsem viděl, jak se mi Lung Druhý a ti další smějí, rázem ve mně vzkypěl hněv. „Vypadni! Do prdele, vypadni!“ řval jsem na ni. „Pojď se mnou domů,“ trvala na svém Ťia-čen. Vrazil jsem jí z každé strany facku. Hlava se jí zakymácela, jako by byla panáček na pérku. (Jü Chua 2014: 22)*

Neúcta k vlastní ženě nebyla společensky přípustná, ačkoliv měla Jiazhen nízké postavení ve společnosti, tak byla hodna respektu, kterého se jí v tomto případě nedostalo. Nic podobného se v Ba Jinově románu neodehrává, naopak, muži a ženy se k sobě chovají s úctou a respektem.

Po prohře veškerého rodinného majetku, se celá rodina přestěhovala do doškové chalupy. Pro rodinu nastalo období bídy. Otec následkem zklamání zemřel, a Jiazhen si odváží Fuguiův tchán zpět domů. Matka se jejímu odchodu snaží zabránit: *Matka před ním padla na kolena a prosila: „Moc vás prosím, ve jménu Fu-kuejova otce dovozte Ťia-čen, aby zůstala.“* „I vlastního otce přivedl do hrobu!“ *vyštěkl na matku tchán. Pak ale asi sám zalitoval své krutosti a matce se omluvil: „Nezlobte se na mě. Za všechno může ten mizera. Kvůli němu se všechno pokazilo.“* Pak se otočil na mě a znovu zařval: *„Nechám vám tu Feng-sia. Ale to dítě v břiše mé dcery bude patřit rodině Čchen.“* *Matka stojící stranou se rozvzlykala. Rukou si utírala slzy: „Ach, jak já jen tohle vysvětlím předkům rodu Sü?“* (Jü Chua 2014: 36)

Na základě ukázky je možné vydedukovat, že kontinuita rodu je stále velmi důležitým poutem s předky, avšak v tomto románu tyto tradice přežívají pouze u staré generace. Jediný, kdo mohl zajistit pokračování pokrevní linie, byl chlapeček, kterého Jiazhen v té době čekala. Fuguiovi a jeho matce už zbyla jen jejich malá dcerka Fengxia, která nemohla splnit požadavky, které jsou kladeny na syna. Zdálo se, že patriarchální vztahy v rodině Xu budou zničeny. Tento problém se v Ba Jinově rodině stát nemohl, protože Ba Jinova rodina je složená z velkého počtu rodinných příslušníků, což zajistilo žádanou kontinuitu.

Po ztrátě majetku, smrti otce a odchodu Jiazhen, musel Fugui živit dcerku a svou matku. Pronajal si pět *mou* úrodné půdy a stal se rolníkem. Sám však všechnu práci nezastal: *Z velké lásky ke mně chodila má matka na pole se mnou. Jenže jednak už byla stará a jednak jí v práci bránila její zmrzačená chodidla. Když se jen na chvíli ohnula, měla velké potíže se zase narovnat. Často si musela sednout do pole, a to jsem jí pak říkal: „Vrať se radši domů.“* *Ale matka kroutila hlavou a říkala: „Čtyři ruce udělají víc*

práce než dvě.“ (Jü Chua 2014: 39) Jejími „zmrzačenými chodidly“ jsou zde myšleny tzv. liliové nožky.

Zde Yu Hua zachycuje nejspíš poslední generaci čínské historie, která ještě v útlém věku podstoupila svazování chodidel. Autor však zvolil netradiční pojetí a poukázal na to, co se stane s ženou, která je nucená chodit na pole s podvázanými chodidly. Matka Fuguie zanedlouho onemocněla, a jak popisují následné ukázky, těžkou prací na poli nepřežila.

Po půl roce a dlouhém vzdorování svému otci, se Jiazhen vrátila zpět k Fuguiovi. Přivedla sebou i syna Youqinga, kterému nakonec dala příjmení po otci, tedy Xu Youqing: *Od té doby jsme byli kompletní rodina. Konečně jsem taky měl na poli pomocníka. A hlavně jsem svou ženu začal milovat.* (Jü Chua 2014: 47)

Kompletní rodinou Yu Hua myslí její zbývající členy, matku, dcerku, syna, manželku a sám sebe. Zde je klíčový rozdíl mezi vnímáním obrazu rodiny u Ba Jina a u Yu Hua. Ba Jin ve svém díle stvořil rodinu čtyř generací, zatímco Yu Hua už vnímá statkářskou rodinu jako kolektiv s nízkým počtem rodinných příslušníků. Je zřejmé, že i když oba autoři vytváří rodinu zasazenou do první poloviny dvacátého století, tak se jejich pohled na čínskou tradiční rodinu liší.

Kvůli matčině nemoci se Fugui vydal do města koupit lék, ale domů se s lékem nevrátil, protože ho naverbovala armáda Guomindangu, která směřovala na sever, a tak se Fugui vzdaloval své rodině. Po několika měsících se dostal do Osvobozené armády. Po návratu domů zjistil, že dcerka Fengxia při vážném onemocnění přišla o řeč a sluch.

V následující ukázce dochází u Fuguiie zásadnímu zlomu, kdy si začíná uvědomovat podstatu rodiny: *Cítil jsem, že někam patřím a že mě má někdo rád. Najednou jsem pocítil velkou potřebu pohladit Ťia-čen i obě děti. Pořád dokola jsem si musel opakovat: „Jsem doma. Jsem doma.“* (Jü Chua 2014: 67)

Po svém návratu k rodině se Fuguiův charakter změnil a začal žít jako spořádaný člověk, který se snaží vymanit z chudoby a zabezpečit rodinu. Zde se Fugui mění v zodpovědného muže, který odpovídá klasickému modelu konfuciánství.

Po jeho návratu byla vyhlášena Čínská lidová republika v čele s Komunistickou stranou. V následujících ukázkách můžeme sledovat zásadní změny systému a jejich dopad na čínskou rodinu. Nejvyšším cílem komunisté strany bylo odstranění feudálních vztahů na venkově, které v Číně fungovaly tisíce let.

Počátkem padesátých let procházel venkov obdobím velkých změn, které měly dopad na životní podmínky rodiny. První reformou, která výrazně ovlivnila čínskou rodinu, byla pozemková reforma, která přerozdělila půdu mezi chudé rolníky: *V době mého návratu zrovna začínala v naší vsi pozemková reforma. Přidělili mi přesně těch pět mou půdy. Které jsem si předtím pronajímal od Lunga Druhého. Ten skončil špatně – jako statkář si užíval jen čtyři roky, pak přišlo osvobození a byl s tím konec.* (Jü Chua 2014: 68)

Lung Druhý byl označen za „statkáře“, protože na svých polnostech vykořisťoval chudé rolníky. Označení „statkář“ znamenalo, že je automaticky vyčleněn z „lidu“ a byl postaven před lidový soud, který vedli chudí rolníci. Tím, že pozemková reforma odstranila feudalismus, narušily se i hierarchické vztahy ve společnosti. Sociální rozdíly mezi statkáři a rolníky zmizely, Fugui proto nelitoval svých dřívějších činů: *Nebýt mé dřívější prostopášnosti, zastřelili by mě.* (Jü Chua 2014: 68) Jeho závislost a neřesti paradoxně zachránily celou rodinu před lidovým soudem.

Sociální propast mezi třídami se postupně vyrovnávala, ale Fuguiově rodině se nedařilo moc dobře. Byli chudí a museli přemýšlet nad budoucností svého syna, od kterého se očekávalo, že je na stáří zabezpečí a bude zakladatelem další generace rodiny Xu. Existuje jakási návaznost na synovskou oddanost, ale už v ní chybí některé klasické prvky, hlavní úloha syna je zabezpečit rodinu: *Popravdě řečeno, dlouho jsme váhali, jestli vůbec máme Jou-čchinga do školy posílat. Peněz bylo málo. Feng-sia bylo tehdy teprve dvanáct nebo třináct a pomáhat na poli mi sice mohla, pomáhala i Ťia-čen v kuchyni, ale přesto byla pořád závislá na nás. Přemýšleli jsme tedy s Ťia-čen o tom, jestli by nebylo lepší nabídnout ji nějaké rodině. Ušetřili bychom a Jou-čching by mohl chodit do školy. Feng-sia sice neslyšela a nemluvila, ale chytrá byla dost. Kdykoli jsme s Ťia-čen o téhle možnosti začali mluvit, Feng-sia hned zbystrila, otočila se a koukala po nás. Jak nás tak provrtávala svým pohledem, srdce nám pukala smutkem a zase jsme s tím pár dní dali pokoj. Nakonec ale Jou-čching dospěl do školního věku a nedalo se to dál odkládat... Požádal jsem tedy pár lidí ze vsi. Aby se poptali v okolí, jestli by si někdo neadoptoval dvanáctiletou dívku.* (Jü Chua 2014: 71)

Fengxia si nakonec adoptoval padesátiletý muž, který si ji odvedl domů. Rodiče Youqinga upřednostnili jeho vzdělání, před osudem vlastní dcery. Fuguiova rodina odchodem Fengxia trpěla a to včetně jeho syna Youqing: „*Chci sestru.*“ Ťia-čen mu tedy vysvětlila, že jsme Feng-sia poslali sloužit k jiným lidem, abychom ušetřili peníze na jeho školu. Když to slyšel, hlasitě se rozbrečel. Vzlykal a do toho vriskal: „*Nepůjdu do školy...! Chci sestru!*“ (Jü Chua 2014: 74)

Po nějakém čase Fengxia utekla od své adoptivní rodiny a opět začala žít se svou původní rodinou.

V té době musely pracovat i děti, na které byly kladeny neúměrně vysoké fyzické nároky: *Časem se naší rodině začalo dařit docela dobře. To bylo Jou-čchingovi deset let a už dva roky chodil do školy. Feng-sia s námi pracovala na poli a zastala opravdu hodně práce. Pořádili jsme si taky dvě ovečky. Trávu jim obstarával Jou-čching. Každé ráno, když ho Ťia-čen probudila, hodil srp do košíku a vyrazil na trávu. V jedné ruce*

košík, druhou si ještě protíral oči a klopýtal z domu ven. No, člověku ho bylo až líto. Byl zrovna ve věku, kdy se dětem vůbec nechce vstávat. Co se ale dalo dělat. Kdyby nenasekal trávu, naše ovečky by hladověly. Když se pak vrátil s plným košíkem, byl zrovna tak čas běžet do školy. Zhltnul misku rýže a s posledním soustem v puse už utíkal k městu. V poledne pak zase rychle nasekat trávu, naházet do sebe oběd a honem na odpolední vyučování. Samozřejmě vždycky pozdě. Bylo mu teprve deset, ale denně takhle naběhal nějakých padesát li. (Jü Chua 2014: 79)

Zde je znát další výrazný rozdíl mezi románem *Rodina a Žít!*. Ba Jin líčí rodinu, která žije v přepychu a žádný člen rodiny není nucen k fyzické práci na poli. Naopak Yu Hua popisuje rodinu v době, kdy už žádné bohaté rodiny neexistovaly a vystihuje vysoké nároky kladené na děti, v době největší politických zvrátů dvacátého století. Díky ideologickým reformám je Fengxia a Youqing odepřeno dětství, musí se starat o obživu rodiny a vynakládat mnoho úsilí k zajištění základních potřeb života.

Další zásadní změnou procházela čínská rodina v době Velkého skoku, kdy docházelo k znárodnování majetku rodiny: *V osmapadesátém roce se zakládaly lidové komuny. Našich pět mou pole bylo převedeno na komunu. Zbyl nám jen úzký proužek půdy před chalupou. Starostovi už se neříkalo starosta, ale vedoucí brigády. Vedoucí naší brigády stál každé ráno pod jilmem u vstupu do vesnice a pískal na píšťalku. Všichni muži i ženy z vesnice se tu shromáždili s pracovními nástroji. Jako v armádě. Vedoucí nám přidělil práci na ten den a my se po skupinkách rozešli. Vesničánům to připadalo nové a zábavné – když se řadili do pracovních skupinek, hihňali se, ukazovali na jiné skupinky a utahovali si z nich. Já s Ťia-čen a Feng-sia jsme seřazení a nastoupení dělali ještě docela spořádaný dojem, ale některé rodiny vypadaly opravdu legračně, jeden velký, druhý malý, někde se na liliových nožkách kymácely i staré babičky. Na tyhle podivné hloučky tedy rozhodně nebyl pěkný pohled. Dokonce i vedoucí jim říkal: „Vy jste teda rodinka k pohledání. Ať se na vás dívám na výšku nebo na šířku, vypadáte pořád hrozně.“ Ťia-čen se s našimi pěti mou loučila velmi těžko. Nebylo divu – posledních deset let bylo naše živobytí závislé jen na půdě. A mrknutím zapatřilo našich pět mou komuně. (Jü Chua 2014: 81)*

Zpočátku měly komuny úspěch, rodiny se scházely na polích a v jídelnách, společně pracovaly, snídaly, obědvaly a večeřely: *Když se lidová jídelna otevřela, vydávání jídla bývala docela zajímavá událost. Každá rodina vyslala pro jídlo dvě ženy, které se postavily do dlouhatánské fronty – zrovna takové, v jakých jsme stávali kdysi dávno jako zajatci a čekali na knedlík man-tchou.* (Jü Chua 2014: 82)

Čínská tradiční rodina, tedy ještě i Ba Jinova rodina, byla celé dny pohromadě. Zřizování komun, jídelen, malých vysokých pecí a různých institucí, mělo za následek rozpad rodiny na jednotlivce. Ženy byly zrovnoprávněny a pracovaly na polích stejně jako muži, při tavení ocele byly stejně potřebné a byly na ně kladeny stejné nároky. Jiazhen, Fengxia musely na poli pracovat stejně jako Fugui.

Yu Huova rodina se scházela u improvizovaných malých vysokých pecí, kde se přes noc tavila ocel: *Vedoucí brigády rozhodl, že těch pár nejsilnějších práce schopných mladíků by nemělo mrhat čas hlídáním kotle. „Oded’ se budeme u kotle střídát po rodinách,“ rozhodl. Fu-kueji, zítra je státní svátkem a proto musíte udělat pořádný oheň. A koukejte už konečně tu ocel vytavit. Poručil jsem tedy Ťia-čen a Feng-sia, aby se šly ten den postavit do fronty na jídlo hned brzy ráno, abychom se rychle najedli a mohli jít vystřídat rodinu u tavicího kotle. Zkrátka abychom tam byli včas a lidi neměli řeči.* (Jü Chua 2014: 89)

Vysoké nároky na ženy se projeví i na zdravotním stavu Fuguiovy manželky. Jiazhen pracovala ze všech sil, až onemocněla: *Bylo mi jen líto, že se mnou Ťia-čen nikdy neměla pěkný život. Ted na stáří bych ji měl aspoň nechat odpočívat. Jenže asi za měsíc se její nemoc prudce zhoršila. Bylo to ten večer, kdy byla řada na naší rodině, abychom hlídali tavicí barel. Teprve tenkrát jsem se polekal a napadlo mě, že musím vzít Ťia-čen do nemocnice.* (Jü Chua 2014: 93)

Fuguiova rodina zázrakem přežila období Velkého skoku, ale i přesto ji zasáhlo neštěstí. Fugui a Jiazhen přišli o svého jediného syna, který byl jediný, kdo mohl zachovat kontinuitu rodu. Yu hua smrtí jediného syna uzavírá patrilinearitu. Zdravotní stav Fugui i Jiazhen se náhle zhorší, a proto práci za mrtvého bratra musela zastat Fengxia: *Feng-sia nastalo těžké období. Oba rodiče měla připoutané na lůžko, a tak musela dřít nejen na poli, ale ještě se o nás dva postarat. Po pár dnech jsem si všiml, že Feng-sia je na pokraji vyčerpání.* (Jü Chua 2014: 131)

Fengxia dospěla do věku, kdy se mohla vdávat, avšak díky jejímu handicapu bylo velmi těžké najít ženicha: *Už byla dospělá a měli bychom jí najít ženicha. Vypadala jako její matka zamlada. Kdyby nebyla hluchoněmá, dohazovačky by si u nás už dávno podávaly kliku. ... „Však ono by nevadilo, kdyby to byl třeba nějaký chlapík bez ruky nebo bez nohy... Stačí, když si bude chtít vzít Feng-sia, dáme mu ji...“* (Jü Chua 2014: 134, 136)

Ačkoliv v padesátých letech vznikl *Zákon o manželství*, kde byla žena zrovnoprávněna a mohla si tak vybrat ženicha dle svého, tak i v šedesátých letech Fugui využívá služeb dohazovačů, kteří pro Fengxia vyhledají vhodného ženicha: *„Tia-čen, Tia-čen!“ Tia-čen seděla na posteli a nervózně očekávala moji zprávu. „Našel se manžel pro Feng-sia.“ Znatelně se jí ulevilo.* (Jü Chua 2014: 137) Dohazovačům se podařilo najít vhodného ženicha pro Fengxia, křivohlavého Wan Erxiho. I v Ba Jinově rodině se setkáváme s dohazovači, jejich postavení je ale oproti Yu Huaově díle mnohem silnější.

Fugui pro svou dceru žádal to nejlepší, a proto poprosil Erxiho o tradiční velkou svatbu. Svatební rituály byly i přes období změn stále pevně zakořeněny, proto svatba proběhla podle starých tradic: *V den, kdy si Er-si bral Feng-sia, bily svatební zvony i bubny slyšet hodně daleko. Skoro všichni vesničané čekali u cesty na ten svatební průvod. Er-si přivedl něco přes dvacet hostů. Všechny v parádních tunikách. Nebýt velké kytice rudých květin, kterou měl Er-si připnutou u pasu, člověk by si pomyslel, že k nám do vsi napochodoval zástup nějakých důležitých funkcionářů. Bušili do deseti*

svatebních bubnů a na dva zvony tak, až v uších zaléhalo. Ovšem nejparádnější na celém svatebním průvodu byla barvami zářící svatební rikša a v ní červenozelené křeslo.“ ... „Pak se na nás Er-si obrátil a oznámil nám: „Otče, matko, odvážím si Feng-sia.“ (Jü Chua 2014: 143)

Fuguiova rodina si přes všechnu bídu udržovala tradice, které režim už nevyžadoval. V té době už bylo společensky přijatelné mít svatbu na úřadech bez jakýchkoliv ceremonií. V Yu Huaově rodině tomu je ale svatba pojata v tradičním stylu.

Dílo dále pokračuje obdobím kulturní revoluce, která ale v Yu Huaově díle nemá výrazné dopady na rodinu. Mnohem důležitější pro rodinu je radost z těhotenství Fengxia, ta ale během porodu umírá: *Feng-sia začala hodně krváct. Ještě před soumrakem vypustila duši. Obě mé děti zemřely kvůli porodu. Jou-čching při porodu někoho jiného a Feng-sia při porodu vlastního syna.* (Jü Chua 2014: 160)

V těsné návaznosti po smrti Fengxia umírá Fuguiova žena: *Ťia-čen zemřela necelé tři měsíce po smrti na dcery. V posledních dnech před svou smrtí mi často říkala: Fu-kueji, tys pohřbil našeho syna i naši dceru. Uklidňuje mě, že to budeš ty, kdo pohřbí i mě.* Fugui zůstal sám, se svým vnukem Hořkým Kořenem a svým zetěm Erxim. Společně vychovávali chlapce: *Když měl kořínek hlad, Er-si odstavil kárku a šel hledat nějakou kojící ženu. Té pak dal jeden mao a mírně ji požádal: „Nakojila byste ho, prosím?“* (Jü Chua 2014: 160)

Fugui zanedlouho opustil i jeho zeť Erxi. Fugui zůstal proto na výchovu Kořínka sám: *„Tvůj táta je po smrti,“ řekl jsem. „Vím, že je po smrti. Už je tma a on pořád nikde,“ řekl. Ten večer, když už ležel pod pokrývkou tak jsem mu vysvětloval, co je smrt. Řekl jsem mu, že po smrti musí být člověk pohřben a živí už ho pak nikdy neuvidí. Kluk byl z té představy nejprve vyděšený a celý se třásl. Pak mu došlo, že Er-siho už nikdy neuvidí, a začal plakat.* (Jü Chua 2014: 172)

Fugui musel pracovat na poli a zároveň se starat o Kořínka, který náhle opustil svět. V závěru příběhu Fugui zůstává na světě úplně sám. Přežil své potomky a svou ženu. Ačkoliv by se mohlo zdát, že člověk nedokáže unést tolik neštěstí, Fugui se smířil se svým osudem a konstatuje svou představu o životě, ke které během života dospěl: *Nejlepší asi je žít tak nějak co nejobyčejněji. Když pořád něco chceš, o něco usiluješ, o něco se snažíš, zaplatíš za to životem. Podívej se na mě: čím víc jsem se snažil přežít, tím to bylo obtížnější. Ale nakonec tu pořád ještě jsem. Všichni moji blízcí už jsou po smrti, ale já žiju dál.* (Jü Chua 2014: 178)

9. Hodnocení analýz

V této kapitole je celkové shrnutí zkoumaných předmětů v románech *Rodina a Žít!* Součástí je i tabulka, která ukazuje posunutí názorů na zkoumané problémy.

9.1. Stručné shrnutí praktické analýzy románu *Rodina*

Juehuiův odjezd do Šanghaje byl vysvobozením z pout starých konfuciánských poměrů. Všechny ukázky byly zvoleny tak, aby ilustrovaly poznatky z teoretické části, které byly definovány na začátku práce. V ukázkách byly vybrány konkrétní příklady, které přiblížily situaci, která panovala v Číně na konci dvacátých let 20. Století. V Ba Jinově díle docházelo k uvolňování vztahů, ale v jeho díle nedošlo k výraznějším odchylkám od původního konceptu.

9.2. Stručné shrnutí praktické analýzy románu *Žít!*

Fugui zůstal na konci díla úplně sám. Yu Hua v průběhu díla odstranil veškeré vazby na tradiční konfuciánskou rodinu, a ilustroval přeměnu z feudální rodiny do nové rodiny, která má nízký počet členů. V díle je zaznamenán určitý posun v pohledu na obraz rodiny, a s Ba Jinovým pojetím rodiny se ve většině bodech liší.

9.1. Celkové shrnutí

Tabulka č. 1: Zkoumané pilíře v románech *Rodina a Žít!*

Zkoumané body	Ba Jin	Yu Hua
Kult předků	ano	ne
Synovská oddanost	ano	ne
Postavení ženy v společnosti	tradiční	moderní
Svazování chodidel	ano	ano
Svatba	tradiční	tradiční
Model rodiny	čtyř-generační	nukleární

Závěr

V teoretické části bakalářské práce jsem popsala hlavní pilíře tvořící čínskou tradiční rodinu a její přeměnu a postupný rozpad během 20. Století. Znalosti získané na základě teoretické části jsou aplikovány na vybrané ukázky v praktické části.

Z mé práce vyplývá, že páteří čínské společnosti je kult předků, který až do poloviny dvacátého století ovlivňuje rozvoj čínské rodiny. Kult předků spočívá v udržení pokrevní linie rodiny, kterou v čínské společnosti zajišťuje mužské pokolení. V důsledku postavení muže v rodině se čínská společnost stala patriarchální. Tento model čínské rodiny je založen na hierarchických vztazích v rodině a společnosti. Dalším faktorem, který modeluje čínskou společnost, je specifické čínské kulturní prostředí ovlivněné konfuciánskými morálními poučkami a normami.

Praktická část je založena na zkoumání kultu předků, synovské oddanosti, postavení ženy ve společnosti, dále se věnuje svazování chodidel, modelu čínské svatby a formě rodiny.

V Ba Jinově románu je kult předků nezbytnou součástí rodiny, jsou zachovány sítě předků, rituály a další obřady s ním spojené. V jeho díle lze pozorovat vnitřní rozkol hrdinů týkající se synovské oddanosti. Vlivem Májového hnutí by se hrdinové románu rádi podíleli na modernizaci společnosti, ale jejich úcta k rodinné mužské autoritě jim jejich snahy nepovolila. Májové hnutí prosazovalo silnější postavení žen ve společnosti, dívky chtěly studovat, budovat kariéru a vybrat si manžela podle vlastního rozhodnutí. V čínské společnosti byla čtyř-generační rodina základním stavebním kamenem, rodina byla soudržná a určovala směr jedince, odklon od konfuciánské morálky nebyl společensky přijatelný. Všeobecně z jeho díla vyplývá, že mladá generace chtěla změnu společnosti, ale jejich morální kodex jim jejich vize nepovolil realizovat.

V Yu Huaově pojetí rodiny dochází k odstraňování kultu předků, mladá generace se nebojí aktivně vystupovat proti starým praktikám. Stará generace sice kult předků uznává, ale nedaří se jí mladou generaci v tomto duchu vychovávat. Například hlavní hrdina díla považuje kult předků za přežitek, a proto jím pohrdá. Celkový charakter díla je ostrým kontrastem k synovské oddanosti, Fugui nerespektuje svého otce jako autoritu, dokonce je k němu agresivní i na poměry tehdejší uvolněné morálky. Jak je z vybraných ukázek zřejmé, v průběhu padesátých let docházelo k odstraňování feudálních vztahů na venkově, a důsledkem těchto změn byly narušeny hierarchické vztahy. Další důležitou změnou bylo zrovnoprávnění žen, které začaly mít stejná práva jako muži. Ačkoliv rodina hlavního hrdiny pocházela z feudálních poměrů, tak v díle je charakterizována jako rodina nukleární.

Kostrou obou příběhů je rodina zasazená do první poloviny 20. století. Yu Hua a Ba Jin pojali obraz rodiny v mnoha případech odlišně. Ba Jin použil rodinu jako prostředek ke kritice konfuciánství a tradic. Poukazuje na spoutanost feudální rodinou, která zabraňuje mladé generaci v moderním a individuálním rozvoji. Naopak Yu Hua tradice a dobu nekritizuje, snaží se poukázat na to, že je v podstatě nemožné cokoliv ovlivnit, a tak nezbývá nic jiného než se s tím smířit. Zatímco dílo Ba Jina je na samém začátku změn, tak Yu Huaovo dílo už reflektuje nový model rodiny. Zajímavé je, že za dlouhou historii Číny nedocházelo k výrazným změnám v modelu rodiny, ale v rámci jednoho století došlo k hned několika zásadním změnám.

Summary

The thesis analyze image of the Chinese family in novels The Family and To Live! This topic explanations the Chinese family relationship in the 20th century. Ba Jin is the author of the novel The Family. This novel is the narration of the family GAO in the 4th May Movement. Yu Hua is the author of the novel To Live! This novel is the narration of the family XU in 40's and 70's of the 20th century. In both case the story are held in time of the political and the social changes, those changes has influenced the Chinese family a lot. According to knowledge from secondary literature, the thesis defines changes in image of the Chinese family, which are based on the novels The Family and To live!

Keyword: Ba Jin, Yu Hua, novel The Family, novel To Live!, analysis, Chinese family

Seznam literatury

Primární literatura praktické části:

PA ŤIN. *Rodina*. Překlad: KRÁL, Oldřich. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959, 404 s.

YU CHUA. *Žít!*. Překlad a doslov: MARTINCOVÁ, Petra. Praha: Verzone, 2014. 188 s. Xin; sv. 6. ISBN 978-80-87971-01-7.

Primární literatura teoretické části:

VOCHALA, Jaromír. *Konfucius v zrcadle sebraných výroků*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. ISBN 9788020016959.

Sekundární literatura:

BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0251-3.

BIRDWHISTELL, Joanne D. *Mencius and masculinities: dynamics of power, morality, and maternal thinking*. Albany: State University of New York Press, c2007. SUNY series in Chinese philosophy and culture.

BONDY, Egon. *Čínská filosofie*. Praha: Vokno, 1993. 387 s. Poznámky k dějinám filosofie; 2. ISBN 80-85239-22-1.

BROWN, Philip M and John S SHALETT. Chap. The Chinese families as a support system in: *Cross-cultural practice with couples and families*. New York: Haworth Press, c1997. ISBN 0789003082.

DAVIS, Deborah a Stevan HARRELL. *Chinese families in the post-Mao era*. Berkeley: University of California Press, c1993. ISBN 0520082222.

DAWSON, Raymond Stanley. *Konfucius*. 1. vyd. Praha: Argo, 1994. Osobnosti (Argo). ISBN 80-207-0496-5.

EBREY, Patricia Buckley. *The Cambridge illustrated history of China*. 1st pbk. ed. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. Cambridge illustrated history. ISBN 978-0-521-66991-7.

- EBREY, Patricia Buckley. *Women and the family in Chinese history*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415288231.
- FAN, Hong. *Footbinding, feminism, and freedom: the liberation of women's bodies in modern China*. Portland, Or.: F. Cass, 1997. ISBN 0714646334.
- FEIGON, Lee. *Chen Duxiu, founder of the Chinese Communist Party*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1983. ISBN 0691053936.
- FENG, Jin. *The new woman in early twentieth-century Chinese fiction*. West Lafayette, Ind.: Purdue University Press, 2004. Comparative cultural studies.
- GLOSSER, Susan L. *Chinese visions of family and state, 1915-1953*. Berkeley: University of California Press, 2003. Asia--local studies/global themes, 5.
- GOLDMAN, Merle (ed.). *Modern Chinese literature in the May Fourth era*. Cambridge: Harvard University Press, c1977. Harvard east asian series, 89. ISBN 0-674-57911-9.
- GREENHALGH, Susan. *Just one child: science and policy in Deng's China*. Berkeley: University of California Press, c2008. ISBN 978-0-520-25339-1.
- HERSHATTER, Gail. *Women in China's long twentieth century*. Berkeley: University of California Press, c2007. ISBN 9780520098565.
- HINSCH, Bret. *Women in early imperial China*. 2nd ed. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, 2010. ISBN 9780742568242.
- HONG, Zicheng. *A history of contemporary Chinese literature*. Překlad Michael M Day. Leiden: Brill, 2009. Humanities in China library. ISBN 978-90-04-15754-5.
- HSU, Francis L. *Under the ancestors' shadow: kinship, personality, and social mobility in China*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1967. ISBN 0804707677.
- CHAI, Ch'ü a Winberg CHAI. *Confucianism*. Woodbury, N.Y: Barron's Educational Series, 1973. ISBN 0812003039.
- CHANG, Wonsuk a Leah KALMANSON. *Confucianism in context: classic philosophy and contemporary issues, East Asia and beyond*. Albany: State University of New York Press, c2010.
- CHEN, Xiaoming. *From the May Fourth Movement to Communist Revolution: Guo Moruo and the Chinese path to Communism*. Albany: State University of New York Press, c2007. ISBN 9780791471371.
- CHOY, Howard Y. *Remapping the past: fictions of history in Deng's China, 1979 -1997*. Boston: Brill, 2008. Leiden series in comparative historiography. ISBN: 1574-4493. (historie)

CHU, C a Ruoh-Rong YU. *Understanding Chinese families: a comparative study of Taiwan and Southeast China*. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 0199578095.

IKELS, Charlotte (ed.). *Filial piety: practice and discourse in contemporary East Asia*. Standford: Standford University Press, 2004. ISBN 0-8047-4791-1.

JIANG, Yarong a David ASHLEY. *Mao's children in the new China: voices from the Red Guard generation*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415223318.

JIN, Ba. TRANSLATED BY MAY-LEE CHAI. *The autobiography of Ba Jin*. Indianapolis: University of Indianapolis Press, 2008. ISBN 9780880938693.

JOHNSON, Kay Ann. *Women, the family, and peasant revolution in China*. Chicago: University of Chicago Press, 1983.

KAIZUKA, Shigeki. *Confucius: his life and thought*. Dover ed. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 2002. ISBN 0486421392.

KENLEY, David L. *New culture in a new world: the May Fourth movement and the Chinese diaspora in Singapore, 1919-1932*. New York: Routledge, 2003. East Asia (New York, N.Y.). ISBN 0415944252.

KO, Dorothy, JaHyun Kim HABOUSH a Joan R PIGGOTT. *Women and Confucian cultures in premodern China, Korea, and Japan*. Berkeley: University of California Press, c2003.

KO, Dorothy. *Every step a lotus: shoes for bound feet*. Berkeley: University of California Press, c2001. ISBN 0520232844.

LAKOS, William. *Chinese ancestor worship: a practice and ritual oriented approach to understanding Chinese culture*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars, 2010. ISBN 9781443824958.

LAUGHLIN, Charles A. *Contested modernities in Chinese literature*. 1st ed. New York: Palgrave Macmillan, 2005.

LEE, Khoon Choy. *Pioneers of modern China: understanding the inscrutable Chinese*. River Edge, NJ: World Scientific Pub., c2005.

LENG, Shao Chuan. *Changes in China: party, state, and society*. Charlottesville: White Burkett Miller Center of Public Affairs, University of Virginia, c1989. ISBN 0819173665.

LI, Hua. *Contemporary Chinese fiction by Su Tong and Yu Hua: coming of age in troubled times*. Boston: Brill, 2011. Sinica Leidensia. ISBN: 978-90-04-20226-9.

LI, Peilin. *Chinese society: change and transformation*. New York: Routledge, 2012. ISBN 9780203116739.

LI, Qiang. *Thirty years of reform and social changes in China*. Boston: Brill, 2010. ISBN 9789004187160.

LIU, Kang. *Globalization and cultural trends in China*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c2004. ISBN 0824827597.

LOEWE, Michael a Edward L SHAUGHNESSY (eds.). *The Cambridge history of ancient China: from the origins of civilization to 221 B.C.* 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. ISBN 0-521-47030-7.

MARTINCOVÁ, Petra. *Doslov*. In *Yu Hua. Žít!*. Verzone, 2014. 188 s. Xin; sv. 6. ISBN 978-80-87971-01-7.

MCDOUGALL, Bonnie S. *Fictional authors, imaginary audiences: modern Chinese literature in the twentieth century*. 1st pbk ed. Hong Kong: Chinese University Press, 2004. Bilingual series on modern Chinese literature. ISBN 962-996-105-9.

MENCIUS., P IVANHOE a Irene BLOOM. *Mencius*. New York: Columbia University Press, c2009. Translations from the Asian classics. ISBN 0231520581.

MOSTOW, Joshua S, Kirk A DENTON, Bruce FULTON a Sharalyn ORBAUGH (eds.). *The Columbia companion to modern East Asian literature*. New York: Columbia University Press, c2003. ISBN 0-231-11314-5.

NIE, Jing-Bao. *Behind the silence: Chinese voices on abortion*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., c2005. Asian voices (Rowman and Littlefield, Inc.). ISBN 0742523713.

OBUCHOVÁ, Ľubica. *Čínané 21. století: dějiny, tradice, obchod*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999. 287 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-200-0641-9.

ONO, Kazuko a Joshua A FOGEL. *Chinese women in a century of revolution, 1850-1950*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, c1989. ISBN 0804714975.

POSTON, Dudley L. *Fertility, family planning, and population policy in China*. New York: Routledge, 2006. ISBN 0415323304.

POSTON, Dudley L. *The family and social change in Chinese societies*. Springer Dordrecht Heidelberg New York London. 2014. ISBN 9789400774445.

PRUŠEK, Jaroslav. *Konfucius, jeho doba a myšlení*. In *Hovory Konfuciovy*. Vyd. 1. Praha: Nová Akropolis, 2010. Sofia (Nová akropolis), sv. 2. ISBN 978-80-86038-43-8.

QI, Bangyuan a Dewei WANG (eds.). *Chinese literature in the second half of a modern century: a critical survey*. Bloomington: Indiana University Press, c2000. ISBN 0-253-33710-0.

ROSENLEE, Li-Hsiang Lisa. *Confucianism and women: a philosophical interpretation*. Albany: State University of New York Press, c2006. SUNY series in Chinese philosophy and culture.

SCHWARCZ, Vera. *The Chinese enlightenment: intellectuals and the legacy of the May Fourth movement of 1919*. Berkeley: University of California Press, c1986. ISBN 0520050274.

SMITH, Richard J. *The Qing Dynasty and traditional Chinese culture*. 2015

SOLLARS, Michael David a Arbolina Llamas JENNINGS. *The Facts on File companion to the world novel: 1900 to the present*. New York: Facts On File, c2008. ISBN 0816062331.

SONG, Yuwu (ed.). *Biographical dictionary of the People's Republic of China*. Jefferson: McFarland & Company, 2013. ISBN 978-0-7864-3582-1.

SPAKOWSKI , Nikola and MILWERTZ, Cecilia. *Women and gender in Chinese studies*. Münster: Lit, 2006. ISBN 3825893049.

TANG, Wenfang a Burkart HOLZNER (eds.). *Social change in contemporary China: C.K. Yang and the concept of institutional diffusion*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, c2007.

TOMÁŠEK, Michal. *Dějiny čínského práva*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1190-0.

WANG, Robin R. *Images of women in Chinese thought and culture: writings from the pre-Qin period through the Song dynasty*. Indianapolis, Ind.: Hackett, c2003. ISBN 0-87220-651-3.

WHYTE, Martin King a William L PARISH. *Urban life in contemporary China*. Chicago: University of Chicago Press, 1984. ISBN 0226895475.

WONG, Y a Thomas K LEUNG. *Guanxi: relationship marketing in a Chinese context*. New York: International Business Press, c2001. ISBN 0789012901.

XUETONG, Yan a Edmund RYDEN, BELL, Daniel a Sun ZHE (eds.). *Ancient Chinese thought, modern Chinese power*. Princeton: Princeton University Press, c2011. Princeton-China series. ISBN 978-0-691-14826-7.

YANG, C. *Religion in Chinese society: a study of contemporary social functions of religion and some of their historical factors*. Prospect Heights, Illinos: Waveland Press, 1991. ISBN 0-88133-621-1.

YING, Li-hua. *Historical dictionary of modern Chinese literature*. Lanham: Scarecrow Press, 2010. Historical dictionaries of literature and the arts, no. 35. ISBN 0810870819.

ZÁDRAPA, Lukáš. Mistr Ceng: „Kniha synovské oddanosti“ v LOMOVÁ, Olga. *Ach běda, přeběda! : oplakávání mrtvých ve středověké Číně*. Praha: DharmaGaia, 2004.

ZHANG, Xudong. *Chinese modernism in the era of reforms: cultural fever, avant-garde fiction, and the new Chinese cinema*. Durham: Duke University Press, 1997. Post-contemporary interventions. ISBN 0-8223-1846-6.